

TESAM STRATEJİ

Akademik Aktüel Dergi | Mayıs 2023 | Sayı 6 | ISSN: 2980-0498

EĞİTİM DOSYASI

Eğitim Ekonomisi ve Türkiye

Dr. M. İlyas Bozkurt

Köy Okullarının Yeniden Açılması Üzerine

Prof. Dr. Tuncay Akçadağ

21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitimimiz: Eğitim Sistemimiz Neden Başarısız?

Prof. Dr. Lütfü Ilgar

Yapay Zeka ve Eğitime Yansımaları: Öğretmen ve Öğrenci Penceresi

Doç. Dr. Ahmet Başal

İndigo Çocuklar

Yakup Öztürk

Teknolojiyi Sınıflara Taşımak... Ama Nasıl?

Dr. Serkan Demir

M. İlyas Bozkurt - Tuncay Akçadağ - Lütfü Ilgar- Ahmet Başal
Yakup Öztürk- Serkan Demir - Ömer Aycil - Halise Nur Doğalı

Binamız 2018 yılında yapılmış olup, 2019 yılından beri faaliyet göstermektedir. **SON DEPREM YÖNETMELİĞİNE UYGUNDUR.**

Zeynepi bir başlangıç için...

Eyüpsultan Pierre Loti Kampüsü

ERKEN KAYITLARIMIZ DEVAM EDİYOR

Anaokulu •

İlkokul •

Ortaokul •

Anadolu Lisesi •

Fen Lisesi •

 www.safakokullari.com

 0(850) 420 6585

Eyüpsultan Pierre Loti Kampüsü

Merkez Mh. Zeynep Hatun Sk. A blok No.6 Eyupsultan/ istanbul

 **Ş A F A K
OKULLARI**

AKADEMİSYENLERE ÖZEL

YARINI BİLEMİYİZ...

BÜTÇE DOSTU
KAMPANYA...

%30'a

VARAN
İNDİRİM

- ✓ TRAFİK
- ✓ KASKO
- ✓ SAĞLIK

0(216) 576 2 576
0(541) 213 58 06
www.happysigorta.com

Küçükbakkalköy Mh.
Şerifali Cd. N:7-9 D:2
Ataşehir/ İSTANBUL

Happi
Life Sigorta

TESAM Adına İmtiyaz Sahibi
Dr. Yıldırım Deniz

Editör
Muhammet Aydoğan

Yardımcı Editör
Ferzan Taşpınar

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Hasan Kõni
Prof. Dr. Deniz Ülke Arıboğan
Prof. Dr. Veysel Bozkurt
Prof. Dr. Talat Canbolat
Prof. Dr. Ahmet Nohutçu
Prof. Dr. Kürşat Yıldırım
Doç. Dr. Arzu Al
Dr. Levent Ersin Orallı

Tasarım

www.rmgmedya.com

Adres
TESAM Küçükbakkalkõy Mah. Kayışdağı Cad.
No: 111
Ataşehir / İstanbul

Tel & Fax
0216 461 00 47

Mail
tesamstrateji@tesam.org.tr

ISSN: 2980-0498

Web
www.tesam.org.tr

TESAM'ın aylık aktüel akademik yayınıdır.

Dergide yer alan bilgi ve değerlendirmeler sadece bölüm yazarlarının görüşlerini ifade etmektedir.

© 2023 TESAM

Dergideki tüm yazıların telif hakları TESAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz.

Editörden

İnsanların düşünme biçimleri, davranışları ve değer sistemleri üzerinde etkili olan eğitim, sağlıklı bir toplum inşa etme çabasında merkezi bir rol oynar. Dolayısıyla, eğitim sürekli bir yenilenme ve gelişme süreci gerektirir. Bu süreç, toplumun her kesiminin ilgi alanına girer; çünkü eğitim, insanların hayatlarını doğrudan etkileyen bir kavramdır.

Eğitim, bir toplumun sürekli evrilen ihtiyaçlarına cevap vermek için sürekli değişim ve gelişmeyi gerektirir. Bu nedenle, eğitim sistemi, değişikliklere diğer sistemlere nazaran daha hızlı bir şekilde uyum sağlamak zorundadır. Adam Smith'in "Ulusların Zenginliği" adlı eserinde belirttiği gibi, eğitim, bir ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinde en önemli itici güçtür. Smith, verimlilik artışının, toplumun genel eğitim düzeyine doğrudan bağlı olduğunu öne sürer. Bu bakımdan, eğitim, bir toplumun refahını ve ekonomik gelişimini etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilir. İyi bir eğitim sistemi, insanların potansiyellerini en iyi şekilde kullanmalarına olanak sağlar ve böylece toplumun genel verimliliğini ve refahını artırır.

Bununla birlikte bireyi sadece topluma katkı sağlayan bir unsur olarak değil, aynı zamanda kendi potansiyellerini gerçekleştirme arzusuyla hareket eden bir varlık olarak da görmemiz gerekir. Geleneksel yaklaşımların aksine, yenilikçi bir eğitim anlayışıyla bireyin yalnızca tek yöne odaklanan bir varlık olmadığını, aynı zamanda kendi yeteneklerini keşfetme ve mutluluğunu gerçekleştirme yolculuğunda da desteklenmesi gerektiğini kabul etmeliyiz. Eğitim sistemi, bu nedenle, bireylerin kendilerini gerçekleştirme yolculuklarını desteklemek için sürekli olarak yenilenmeli ve güncellenmelidir. Bu, eğitim pratiğinin ve müfredatın esnek, bireye özgü ve güncel kalmasını gerektirir. Ayrıca, öğrencilere problem çözme, eleştirel düşünme ve yaratıcı ifade gibi beceriler kazandırmak, onların hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri zorlukları aşmalarını ve yaşamlarında anlamlı başarılar elde etmelerini sağlar.

TESAM STRATEJİ dergimizin bu ayki sayısında, TÜRKİYE'NİN EĞİTİM SİSTEMİ ÜZERİNE kapsamlı bir bakış açısı sunuyoruz. Eğitim ekonomisi ve 21. yüzyıl becerileri gibi temel konuların yanı sıra, köy okullarının yeniden açılması, yapay zekâ ve eğitime yansımaları, sınıflarda teknoloji kullanımı ve akademik motivasyon gibi konular inceleniyor.

Bu geniş perspektifte, araştırmacı ve akademisyenlerimizin değerli görüş ve tavsiyelerinin, sahadaki eğitimcilerimize ve karar verici mercilere eğitim meselesine farklı yönlerden bakabilme yeteneği kazandırmak ve Türkiye'nin eğitim sistemini daha derinlemesine kavrama fırsatı sunmak üzere bir ışık tutmasını temenni ediyoruz.

Muhammet Aydoğan

Editör

İçindekiler

6

Eğitim Ekonomisi ve Türkiye
Dr. M. İlyas Bozkurt

11

Köy Okullarının Yeniden Açılması Üzerine
Prof. Dr. Tuncay Akçadağ

14

21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitimimiz: Eğitim Sistemimiz Neden Başarısız?
Prof. Dr. Lütfü Ilgar

17

Yapay Zekâ ve Eğitime Yansımaları: Öğretmen ve Öğrenci Penceresi
Doç. Dr. Ahmet Başal

21

İndigo Çocuklar
Yakup Öztürk

24

Teknolojiyi Sınıflara Taşımak... Ama Nasıl?
Dr. Serkan Demir

28

Türkiye'de Eğitim
Ömer Aycıl

30

Eğitimde Akademik Motivasyon
Halise Nur Doğal

EĞİTİM EKONOMİSİ VE TÜRKİYE

Günümüzde hangi alana bakarsak bakalım, yarısı ekonomi ile ilişkilidir. Örnek olarak devlet yönetiyorsanız, ekonominiz iyiye, siyasetin geri kalan kısmıyla ilgili tüm unsurlar da çok iyi gelişecektir.

Dr. M. İlyas Bozkurt

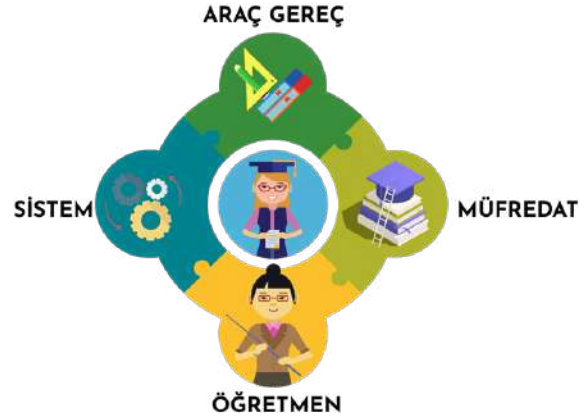
Eğitim alanından örnek verecek olursak, bugün ülkemizdeki kolejlerin bazıları öğrencileri yüksek ücretlerden kayıt almak ve çok yüksek ücretler aldığı için ekonomik sorunları olmamaktadır. Bu kolejler yüzme havuzundan kapalı spor salonuna kadar tüm tesislerden taviz vermeden öğrencilerine bütün olanakları sunabilmektedir. Ancak ekonomik gücü iyi düzeyde olmayan okullar ise düşük ücretlerden kayıt yapmaktadırlar. Bu nedenle öğretmen kalitesinden taviz vermek ve binasını ve tesislerini ona göre daha mütevazı yapmak zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla ekonomi ile eğitim arasında hem mikroda hem makroda inanılmaz bir ilişki olduğunu görebiliyoruz.

EĞİTİMDE DÖRT TEMEL UNSUR

Eğitimi bir teraziye benzetecek olursak eğitimin iki tane kefesi vardır. Bunlardan bir tanesi ekonomi kefesi diğeri de eğitim kefesidir. Eğitim kısmını uzmanlarına havale etmekle beraber eğitim kısmında da bazı konuların altını çizmemiz gerekir. Eğitimin tam ortasında insan vardır. Bu 5 yaşında bir çocuk, 7 yaşında bir ilkokul öğrencisi, 12 yaşında bir ortaokul öğrencisi, 16-17 yaşında bir lise öğrencisi ya da 20 yaşında bir üniversite öğrencisi olabilir. Eğitimin tüm seviyelerinde merkezde bir öğrenci vardır. Bu öğrencinin karşısında öğretmen, arkasında araç gereç, sağında müfredat, solunda da sistem vardır. Bu dört kavram hayati derecede önemlidir.

Dünyanın en gelişmiş eğitim sistemlerinin uygulandığı ülkelere baktığımızda eğitime ayrılan finansman kadar, finansmanın doğru şekilde harcanmasının da önemli olduğunu görüyoruz. Onun için eğitim sisteminde terazinin iki kefesi de çok önemlidir. Paranız varsa ama eğitim sisteminiz modern değilse başarılı olunamayacağı

gibi eğitim sisteminiz son derece modern ve bilimsel olup yeteri kadar bütçe ayıramıyorsanız, bu nedenle de okullarınız ve sınıflarınız yetersizse yine eğitim alanında başarısız olursunuz.

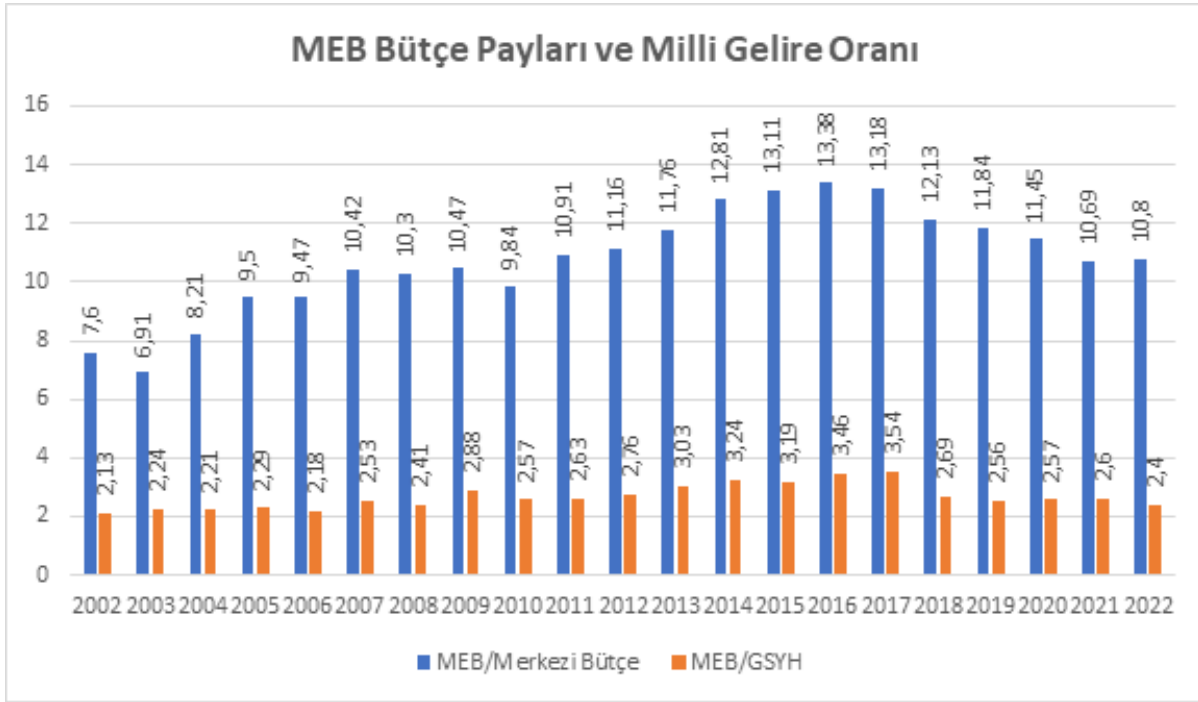

GELİŞMİŞ ÜLKELERDE DURUM

Eğitime en çok para harcayan ülkeler listesine baktığımız zaman öğrenci başına OECD ortalaması olan 11.990 doların üzerinde bir harcama yaptıklarını görüyoruz. Tabii ki bu üniversite öğrencilerine biraz daha fazla, ilkokul öğrencilerine biraz daha az olabilir fakat ortalama olarak 11.990 dolar harcanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri bir öğrencisine 19.382 dolar ayırmaktadır. ABD, 334 milyon nüfusu olan bir ülkedir. Türkiye ise 84 milyon nüfuslu bir ülkedir. Ancak nüfusları Türkiye'nin 4 kat olmasına rağmen öğrenci başına 19.382 bin dolara yakın para harcıyorlar. Birleşik Krallık 15.453 dolar, Hollanda 14.720 dolar, Almanya 14.632 dolar, Finlandiya 12 bin 732 dolar ve Fransa 13 bin 049 öğrenci başına harcama yapıyor. Bu ülkeler bizim için birer örnek olabilir. Peki öğrenci başına biz ne kadar ayırıyoruz? Türkiye öğrenci başına 5 bin 743 dolar ayırıyor. Bunu iki katına yani OECD ortalaması seviyesine çıkartırsak eğitimde gerçekten başarı sağlayabilecek konuma gelebiliriz.

1 Dr. M. İlyas Bozkurt, TESAM Başkanı

Modern ülkeler bizden önde yürüyorlar. Buhar makinesini ve sanayiye onlar bulunca, fabrikalar önce orada kurulunca, işçi ve makine sorunları da önce orada başladı. Önce onlar geliştiriyorlar, onlar buluyor, biz arkadan gidiyoruz. Buluşlardan kaynaklanan sosyolojik değişiklikler önce onlarda oluyor, sonra bizde gerçekleşiyor. O yüzden Sigmund Freud'lar, August Comte'lar ya da Marx'lar orada yetişiyor. Sonra biz de onların kitaplarını okuyoruz.

Sanayi Devrimi'ni biz gerçekleştirmiş olsaydık, İstanbul'a Ankara'ya insanlar çalışmaya gelecekti. Fabrikaları ilk biz kursaydık, ilk işçi sorunlarını biz yaşayacak, ilk makine tesisat parça problemleriyle biz karşılaşacaktık. Bugünün bilim dünyasına öncülük eden kitapları biz yazmış olsaydık onlar bizi takip ediyor olacaktı.

Bugün de teknolojiyi kim üretiyor? Elektrik, elektronik, yazılım, teknoloji 4.0'ı kim üretiyor: Batı ülkeleri. Dolayısıyla ilk önce sorunlar orada yaşanıyor. Çözümler de orada üretiliyor. Yapmamız gereken şey; bir problemi Batı nasıl çözmüş, İngiltere nasıl çözmüş, Fransa nasıl çözmüş, Almanya nasıl çözmüş, bunun cevabını aramaktır.

"Sadece para harcarak eğitim düzelmediği gibi para harcamadan da eğitim düzeltilemez. Onun için eğitime para ayırmalıyız ancak doğru yerlere ayırmalıyız."

Burada bir püf noktaya daha değinmek faydalı olacaktır. Dünyada en çok teknoloji üreten ülkeleri incelediğimiz zaman, tamamının eğitimde öğrenci başına 11.990 dolar ve üzerinde harcama yapan ülkeler arasında olduğunu görüyoruz. Ama bu harcamayı yapan bütün ülkeler teknoloji üreten ülkeler arasında değil. Bu bize neyi gösteriyor? Sadece para harcarak eğitim düzelmediği gibi para harcamadan da eğitim düzeltilemez. Bu nedenle eğitime para ayırmalıyız ancak doğru yerlere ayırmalıyız.

TÜRKİYE'DE EĞİTİM EKONOMİ İLİŞKİSİ

Tabloya baktığımızda Türkiye Cumhuriyeti'nin bütçesinin ve GSYİH'nın içinden eğitime ne kadar para ayrıldığını gösteriyor. Bu verilere göre 2008 yılında Türkiye bütçesi içerisinde eğitime ayrılan oranın %10 seviyelerine çıktığını ve daha sonraki yıllarda bütçe içerisinde eğitime ayrılan payın ortalama %12 seviyelerini koruduğunu görüyoruz. Aslında bütçe yapılırken bakanlıklara her

dönem benzer oranlarda bir bütçe ayrılmaktadır. 2023 bütçesine baktığımız zaman Türkiye bütçesi 4 trilyon 469 milyar lira'dır. Bütçeden eğitime ayrılan pay 651 milyar, sağlığa ayrılan pay 293 milyar, savunma ve güvenliğe ayrılan pay ise 388

milyar liradır. Üç alana ayrılan bütçe toplamı 1 trilyon 332 milyar lira yani bütçenin ortalama üçte biridir. Yani devlet bütçesinin üçte birini bu üç bakanlık oluşturmaktadır.

Eğitime ayrılan bütçenin nasıl kullanıldığına baktığımızda üç kurum tarafından kullanıldığını görürüz. Bunlar Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler ve ÖSYM Kurumu'dur. 2023 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na 532 milyar, Üniversitelere 162 milyar ve ÖSYM Kurumu'na ise 1,5 milyar lira bütçe ayrılmıştır. Hem personel sayısı hem de eğitim bütçesinin %80'ini kullanması bakımından Millî Eğitim Bakanlığı en büyük paya sahiptir. Ancak her iki kurumun eğitim bütçelerinin GSYH'ye oranının OECD ülkelerinin altında kaldığı görmekteyiz. OECD ülkelerinde yükseköğretim öncesi (Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı çatısı altında toplanmıştır) kademelerin bütçelerinin GSYH'ye oranı %3,5 dolaylarındayken ülkemizde bu oran %2,4 dolaylarında; yükseköğretimde OECD ülkelerinde %1,4 olan oran Türkiye'de %0,73 civarındadır.

Millî Eğitim Bakanlığına ayrılan bütçeyi incelediğimizde bütçenin %69'unun öğretmen maaşlarına, %11'inin öğretmenlerin sigorta primlerine, %3'ünün cari transferlere ayrıldığını görmekteyiz. Cari transferler ekonomide melez bir kelimedir. Bu maddelerin altına bakıldığında yaklaşık 20-25 madde vardır. Mal ve hizmet

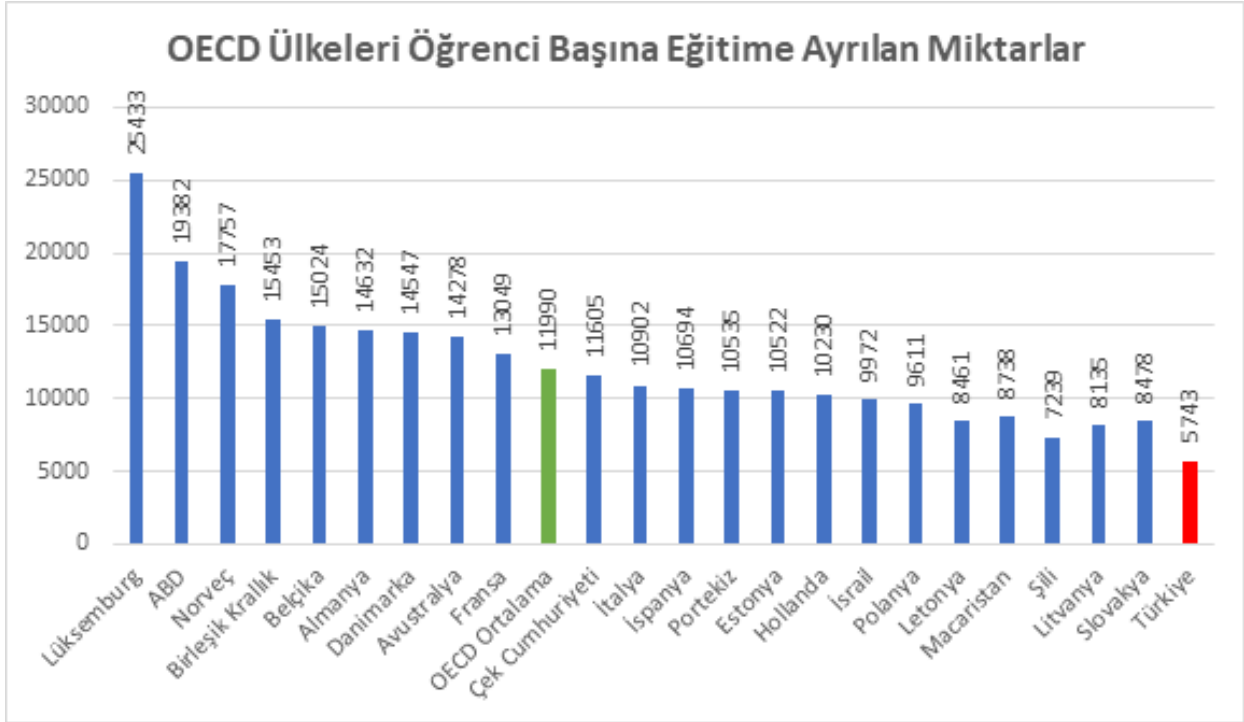
alımı %9 ve bunun hemen hemen %6'sı kitap alımıdır. Buradan şöyle bir yorum yapabiliriz, devletimiz aslında düşük bir bütçe ayırmıyor, en çok bütçe ayırdığı bakanlıklardan birisi Millî Eğitim Bakanlığıdır. Ancak harcama detaylarına baktığımızda, ayrılan bütçe öğretmen maaşına ve sigortasına gidiyor. Diğer giderler denilen yatırımlar ise %8'dir. 532 milyar liranın sadece %8'i yatırımlara ayrılmaktadır.

MEB bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan payı yıllara göre incelediğimizde, 2002 yılında krizden çıkmamıza rağmen %17,18 olduğunu görüyoruz. Ekonomimizin zirvede olduğu 2007-2008 yıllarındaki ihracat rekorları kırılırken, GSYİH yüksek büyüme rakamları gösterirken, eğitim yatırımlarına ayrılan pay %4,57'ye düşmüş, Millî Eğitim Bakanlığı yatırım bütçesi daralmış, Daha sonrasında tekrar canlanma olmuş ve 2020 yılında tarihinin en düşük seviyelerini görmüştür. 2021 yılında tekrar bir canlanma ile %7 civarına çıktığını görüyoruz. 2023 yılında ise bu oran %9,16 seviyesindedir.

EĞİTİME YATIRIM YAPMAK NİÇİN ÖNEMLİ?

OECD ortalamasına göre sınıf mevcutlarının 18 ile 24 kişi arasında olduğunu görmekteyiz. Çünkü sınıflar fiziksel mekan ve sosyal alanlar açısından eğitime uygun olmalıyken bunun yanında da

Not: Nominal GSYİH verilerinden hesaplanmıştır (OECD, 2022).

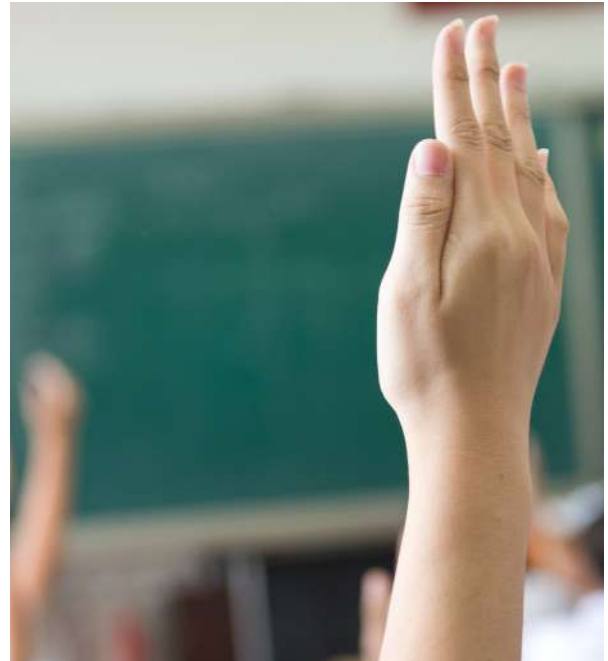
sınıf mevcutları grup çalışmalarına uygun sayıda ve yeterlilikte olmalıdır. 2022 MEB istatistiklerine göre ilköğretimde derslik başına düşen öğrenci ortalaması 23 iken, ortaöğretimde 35'tir. Ayrıca bu sayılar tüm okullarda da farklılık göstermektedir. Bu nedenle birinci olarak Türkiye'de okullardaki sınıfların mevcutları 18 kişi olacak şekilde düzenlenmelidir.

İkinci olarak da ikili eğitim sistemi yani sabahçı-öğlenci ayırımının kalkması gerekmektedir. Bu bir kıyımdır. Çok erken saatlerde kalkıp okula giden, akşam geç saatlerde okuldan dönen öğrenciden, öğretmenden verim almak mümkün olmamaktadır.

OECD ortalamasına göre bir öğretmen haftada 24 saat ders vermektedir. Aslında ideali 20 saattir. Finlandiya modeli Almanya modeli gibi modellerde öğretmenler ortalama 20 saat derse girmektedir. Ülkemizde ise öğretmen maaşlarının düşük olması nedeniyle ek ders ücreti alabilmek için haftada 30-35 saat derse giren öğretmenler bulunmaktadır. Haftada 30-35 saat derse giren bir öğretmenin verimli olması imkânsızdır. Bu yüzden de verimsiz, moralsiz, hiçbir zaman gülümsemeyen, yorgun bir öğretmen profili ortaya çıkmaktadır. Bir öğretmen haftanın beş günü, günde 6-8 saat ders anlatmak

zorunda kalmaktadır. Bu da hem öğretmenin yıpranmasına hem de eğitim ve öğretimde verimliliğin düşmesine neden olmaktadır.

Üçüncü olarak da eğitim programlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü öğrenci sabah okula gelmeli, öğleye kadar ders görmeli ve okulda öğle yemeğini yedikten sonra bir buçuk saat boyunca sosyal aktivite zamanı olmalıdır. Bu zaman içerisinde müzikle uğraşan müzik atölyesine, resimle uğraşan resim atölyesine,

sporla uğraşan da okulun spor salonuna gitmelidir. Sosyal aktivite sonrası öğrencilerin bir etüt zamanı olmalı ve bu zamanda öğrenci sabah okulda gördüğü derslerdeki ödevlerini okulda sıcağı sıcağına yapmalı ve anlayamadığı bir şey varsa da hemen öğretmene sorabilmelidir. Toplamda haftalık ders süresi 20-24 saat arasında olmalıdır. Bu sistemi oluşturabilirsek Batı ülkelerinin standartlarını yakalayabiliriz.

Türkiye'nin öğrenci başına eğitim harcaması 5 bin 743 dolar'dır. Bu rakamın 12-13 bin dolara çekilmesi gerekmektedir. Ülkemizdeki öğrenci başına eğitim harcamasının OECD ortalamasının (11 bin 990 dolar) üzerine çıkabilmesi, en azından Güney Kore (13.819 dolar) seviyesine ulaşabilmesi için bu rakamı 13 bin dolara çekmemiz gerekmektedir. Daha önce söylediğimiz gibi Milli Eğitime ayrılan bütçenin %80'i personele gitmekte, geriye kalan %20 ise verimli harcanmamaktadır. Eğitime ayrılan bütçe iki katına çıktığı zaman personele ayrılan pay üçte bire inmiş olacaktır. Personele harcanan oran bütçenin %50'sini geçmeyecek ve kalan bütçe ile %30 daha fazla öğretmen alma kapasitemiz ortaya çıkacaktır. Böylelikle öğretmen açığımız kapanmış olur ve her öğretmen haftalık 20-24 saat arasında derse girerek rahat bir şekilde öğretmenlik yapar. Haftanın belli günlerini ve belli dönemlerini boşaltarak kendisini yetiştirmek için zaman ayırabilir. Spor, sanat gibi etkinliklerle kendine zaman ayırabilir. Hem de bütçeye ayrılan oranın artmasıyla öğretmen maaşını yukarı çekmek suretiyle öğretmene ek iş yapmadan geçinme imkânı da sunmuş oluruz.

Dolayısıyla hedefimiz eğitime ayrılan bütçenin iki katına yani bütçenin %22-%24'üne çıkarılması olmalıdır. Ya da eğitime ayrılan oran aynı kalmalı ama bütçe iki katına çıkarılmalıdır.

Ülkemizin toplam öğretmen açığı yaklaşık olarak 150 bin civarındadır. Yani ideal bir sistem çalıştırılırsa, öğretmene haftalık 20-24 saat arası ders verirelim, fazla yük yüklemeyelim diyorsak Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaklaşık 150 bin öğretmene daha ihtiyacı vardır. 2022 yılı öğretmen sayımız ise 975 bin 698'dir.

Bunun yanında norm kadro uygulaması nedeniyle kadro dışı kaldığı için istihdam edilemeyen öğretmenlerimiz de var. Yani herkes Bursa, Ankara,

İstanbul gibi büyük şehirlere gelmek istemektedir. Batı illerinde ihtiyacı olmadığı halde bünyesinde fazla öğretmen olan okullar bulunmaktadır. Bu öğretmenlere norm fazlası öğretmenler denmektedir. Yaklaşık 40 bin öğretmen şu anda ihtiyaç olmadığı halde öğretmenlik yapmakta ve maaşını almaktadır. Bu norm fazlası öğretmen probleminin de çözülmesi gerekmektedir.

Norm fazlası öğretmen sayısını öğretmen ihtiyacımızdan düşünce Türkiye'nin net öğretmen açığı yaklaşık olarak 110 bindir. Devlet bu kadar öğretmen istihdam ettiğinde öğretmen sorunu çözülecektir.

Okullarda yeterli öğretmen sayısına ulaşıldıktan sonra, hedefimiz öğretmen kalitesini artırmak olmalıdır. Finlandiya'daki modele benzer şekilde üniversitelerin Fen-Edebiyat bölümlerinden mezun olan öğrencilerin eğitim psikolojisinden yüksek lisans yaparak öğretmen olunması sağlanabilir. Türkiye için ideal sistemin böyle olduğunu düşünüyoruz. Eskiler "Her hâdi muti olamaz" demiştir, yani herkes matematik bilebilir ama herkes anlatamaz, herkes fizik bilebilir ama herkes fiziği iyi anlatamaz. Bir şeyi bilmek farklıdır, onu anlatabilmek çok farklıdır. Onun için Fen-Edebiyat fakültesinden mezun olup ondan sonra yüksek lisansa gelip iki yıl orada hitabet testlerine ve psikolojik testlere tabi tutulmalıdır. Bu testler çok önemlidir, Batıda bu testlerden geçemeyenler öğretmenlik bölümlerine alınmamaktadır. Bizde maalesef psikolojisi iyi durumda olmayan öğretmenlerimiz görev yapabilmektedir. Dolayısıyla

1. Psikolojik Testler

2. Karakter-Envanter Testi

3. Hitabet Testleri geçildikten sonra bir kişi öğretmen olabilmelidir.

Sonuç olarak eğitime ayrılan bütçenin iki katına çıkarılması ve bunun yanında Milli Eğitim bütçesinden eğitim yatırımlarına ayrılan payın da artırılması gerekmektedir. Öğretmen açığımız kapatıldıktan sonra ise öğretmen niteliğine odaklanılmalıdır. Bu sorunlar çözülmeden eğitimde beklediğimiz atılımların yapılamayacağını düşünüyoruz.

KÖY OKULLARININ YENİDEN AÇILMASI ÜZERİNE

Bakan Özer, Sultandere Köy Yaşam Merkezinin açılışı sırasında tüm Türkiye için bir müjde verdi. Özer, "Önümüzdeki üç ay içinde Türkiye'deki hane sayısı 10'un altında olmayan ama köy okulu kapalı olan tüm okulları, vatandaşımızın hizmetine sunacağız. Tüm köy okullarını açacağız ve bu köy okullarıyla birlikte sadece merkezde değil, Türkiye'nin her noktasına insanımızın yaşadığı her noktaya eğitimi ulaştırmak, sadece çağ nüfusuna değil, yetişkinlere de eğitimi ulaştırmak için elimizden gelen çabayı sarf edeceğiz" dedi.¹

Prof. Dr. Tuncay Akçadağ

Bu açıklamanın tarihi 6 Ocak 2023. Bu günlerde basında da zaman zaman köy okullarının yeniden açılması ile ilgili haberler duyulmaktadır. Hatta siyasilere de bu konuda sözler vermesi, durumu gündeme taşıması söz konusudur. Belki gelen tepkilerden belki de vicdan sorunu yapmaktan ya da iyi niyetli girişim olabilir, gözlerin köylere çevrilmesi ve oradaki okulların gündeme gelmesi üzerine düşünmek gerekiyor.¹

Köy okulları niçin kapandı? Niçin açılmak isteniyor? Açılma bile köyde eğitim adına neler nasıl yapılacak? Köydeki eğitime gerçekte bakış açısı ve yansımaları nelerdir? Eğitimi tek başına bir süreç olarak

göremeyeceğimize göre köydeki sosyal ve ekonomik durumlar eğitimi nasıl etkilemektedir? Soruları çoğaltabiliriz elbette. Alınan yanlış kararların neticesi olarak bugüne gelindiğine ve bu okullardan kolayca vazgeçildiğine göre yeniden bir başlangıcın "yapalım olsun" türünden kararlarla mümkün olamayacağını, durumun üzerine akılcı, bilimsel yaklaşarak

ancak neler yapılabileceğini belirlemeye çalışalım.

Öncelikle köy okullarının kapatılmasının asıl nedeni uygulanan ekonomik politikalar ve sistemin gereği kırsal yaşamın cazibesini kaybetmesi, tarımsal yatırımın önemsizleştirilmesi, çiftçiliğin neredeyse zarar eden bir alana dönüştürülmesi gibi çoğu ekonomik nedenlere bağlıdır. Hem ekonomik nedenlerden dolayı hem de sosyal yaşam olanaklarının yetersizliğinden dolayı köyde yaşam istenmeyen bir duruma gelmiş ve özellikle genç kuşaklar kentlere göçü tercih eder olmuştur. Türkiye'de 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinde buralarda

yaşayanların oranının tüm nüfusun yüzde 6,8'ine kadar düştüğü belirtilmektedir. 2013'te köylerde yaşayan 35 yaşın altındaki kişilerin sayısı 3 milyon 500 bin kişi iken bu sayı 2020'de 2 milyon 717 bine gerilemiştir. Sistem yaklaşımı gereği bu kuşaklar kentlere göç etmekle de gecekondulaşma, ucuz iş gücü, varoşlardaki okullarda kalabalık sınıfların oluşmasına yol açma gibi sıralanabilecek pek çok sorunlara kaynaklık eder hale gelmişlerdir. Böylece köyde yaşayan çocuk sayısındaki azalmadan dolayı okulların kapanması ve kalan az miktardaki

"2013'te köylerde yaşayan 35 yaşın altındaki kişilerin sayısı 3 milyon 500 bin kişi iken bu sayı 2020'de 2 milyon 717 bine gerilemiştir."

¹ <https://www.meb.gov.tr/bakan-ozer-kapali-olan-tum-koy-okullarini-acacagiz/haber/28679/tr>

² Prof. Dr. Tuncay Akçadağ, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi.

çocukların da taşıma yoluyla eğitim-öğretim yapmalarının sağlanması kararı verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği Madde 6'da " Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan ilkokullarda en az 1 derslik ve 1 inci, 2 nci, 3 üncü ve 4 üncü sınıflarda toplamda en az 10 öğrenci bulunması" gerektiği belirtilmektedir. Yani MEB eğer okulda on çocuk olmazsa bir öğretmene ödediği maaşı zarar olarak görmektedir. Sistemsiz düşünce ve kararların sistem anlayışından uzak davranışlar oluşturacağı, bireylerin yapının açtığı yoldan hareketle rasyonel kararlar alabileceği gerçeğinden yola çıkarak, on öğrencisi bulunan köylerdeki öğretmenlerin bir kısmı da kayıtları on kişinin altına düşürerek okulun kapanmasını sağlamış ve şehirlerde veya ilçelerde görev almanın yolunu açmışlardır.

Böylece 1990'ların sonundan itibaren birçok köyde okullar kapatılmak zorunda kalmıştır. Böylece köylerde kalan öğrenciler için taşınmalı sisteme geçilerek çocukları, merkezi yerlerdeki en az 2 km, en fazla 50km'lik uzaklıktaki okullara getirilip götürülerek taşımaya başlanmıştır. Taşınmalı sistemle çocukların taşınması sırasında kazalar yaşanmış, çocuklar bu kazalarda hayatlarını kaybetmişlerdir. Taşınan çocuklar pek çok sıkıntılarla karşı karşıya gelmiş, taşındıkları okullarda da başkaca pek çok sorunlarla karşılaşmışlardır. Böylece köy çocukları okulsuz kalmamışlar ama nitelikli eğitim bir kenara o yaşlarda hak etmedikleri türlü sıkıntılara sokularak neredeyse dezavantajlı çocuklar durumuna sokulmuşlardır. MEB'in bütçe raporlarına göre taşınmalı eğitime son 10 yılda 22 milyar 619 milyon lira ve yemekle birlikte 25 milyar lirayı aşkın kaynak aktarıldığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra süreçte yaşanan nitelik sorunları, taşıma araçlarının kalitesi, uzun süren yolculuklar, sabahları çok erken vakitte hareket, kış şartlarında meydana gelen olumsuzluklar gibi sorunlar, ayrıca tartışılmaktadır. On öğrenciden daha az sayıdaki öğrenciler için öğretmenlerin köylerde görevine devam ettirilmesiyle

oluşan maliyet, taşınmalı eğitime harcanan maaliyetten daha mı fazla olurdu? Hesap etmek gerekir. Kısacası tüm bu süreç için tedavi hastalıktan beter olmuştur.

Düzce'nin taşınmalı eğitim uygulanan üç köyünde, merkezdeki bir taşınmalı okula taşınan köylerden 20km uzaklıktaki Samandere Köyü, 11km uzaklıktaki Derdin Hamam dağı köyü ve 4km uzaklıktaki Güven Köyü'nde okul varken ve okul kapandıktan sonra ne tür değişikliklerin olduğunu öğrenmeyi amaçlayarak yaptığım araştırmada, köy muhtarları (eski ve yeni) ve azalar, köyde halen yaşamakta olan ve süreci bilen kadın-erkek köylüler, ilkokul öğrenimlerini tamamlamış ve öğrenimlerine devam etmekte olan öğrencilerin görüşlerine başvurulmuş ve şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Köy okulların kapanma nedenleri olarak öğrenci azlığı ve köyü oluşturan mahallelerin birbirlerinden uzaklığı olarak belirtilmiştir.

2. Köyde okulların kapanması ve öğrencilerin bir başka okula taşınmaları ile eğitimin gerçekleştirilmesinde köy çocuklarının farklı çevrelere girerek sosyalleşmeleri ve görgülerinin artmasının yanı sıra, durumu daha iyi ve kalabalık etnik ve sosyal grupların baskın çıkmasıyla ezilmişlik duygusunun oluştuğu belirtilmiştir.

3. Köyde iyi bir öğretmen ve az sayıdaki sınıflardan oluşan bilindik öğrencilerle yapılan eğitimin uzaktaki kalabalık sınıflardaki eğitime tercih edildiği belirtilmiştir.

4. Köyde okulun olmayışı ile milli bayramların köydeki kutlanmasının sona erdiği, oysa okulun köyde devletin bir şubesi-göstergesi olduğu, okulların kapanmasıyla bu olanağın ortadan kalktığı ifade edilmiştir.

5. Öğrencilerin merkezi bir okula taşınmaları ekonomik olarak fazladan bir maliyete neden olmaktadır.

6. Kapanan okullar mescit, depo, garaj gibi kullanıldığı belirtilmiştir. Diğer yerlerdeki okulların çoğu da "harabe" olarak nitelendirilmiştir.

7. Taşımali eğitimden kaynaklı çocukların sağlıklarının etkilendiği, yolların bozuk olmasından kaynaklı tehlikeler yaşandığı, çocukların yemek düzenleri ile ilgili bazı sorunlar olduğu dile getirilmiştir.

8. Taşımali eğitimin politik bir tercih olduğu yönünde açıklamalar olmuştur. Bunun kökeninde ekonomik bir neden olduğu, köyden kente göçe zorlanan köylülerden dolayı, göç olgusunun bir sonucu olarak eğitim sisteminin şekillendiği, bu gidişle köyün ortadan kalkması gibi bir geleceğin söz konusu olduğu ifade edilmiştir.

Köylerdeki ekonomik durum ve sosyalaşantı gerçeğinin değişmediği hatta giderek daha da kötüleştiği varsayılacak olunursa sadece okulların yeniden açılması neleri nasıl değiştirecektir? Neredeyse boşalan, sadece birkaç yaşlının kaldığı köylerin yeniden hayat bulması nasıl sağlanacak? Duruma bütüncül bakıldığında çözüm yolları şunlar olabilir:

1. Köylerin canlandırılması ile ilgili

bakanlıklar arası bir oluşum örgütlenerek bu konu projelendirilmelidir. Dolayısıyla bu oluşum, köylerdeki tarım durumunu iyileştirme, fabrikalar kurma, sosyal hayatı şekillendirme, eğitim gibi çok yönlü bir yapıyı kurmak ile ilgili çalışmalarını gerçekleştirmelidir.

2. Kentten köye tersine göç desteklenmeli, cazip hale getirilmeli, yeteri kadar duyurularak ilgi oluşturulmalıdır.

3. Bu yapı içerisinde var olan köy okullarını projenin bir parçası olarak ele almalı, buralarda çalışacak öğretmenleri projenin eğitim liderleri olarak yetiştirmeli, onların köylerde barınabilmeleri ve sosyal hayatları için olanaklar sağlanmalıdır. Köy öğretmenliğinin daha özel şartlar barındırması ve birleştirilmiş sınıflarda eğitimin özelliklerine göre ayrıca yetiştirilmesi gerektiğinden bu konu özellikle ele alınmalı, köyde eğitim müfredatı oluşturularak öğretmenler hazır hale getirilmelidir.

21. YÜZYIL BECERİLERİ VE EĞİTİMİMİZ: EĞİTİM SİSTEMİMİZ NEDEN BAŞARISIZ?

Geçmişten günümüze Türk eğitim sistemine bakıldığında; yetiştireceği bireylerde hangi özelliklerin olması gerektiği konusunda belirsizlikler, belirgin bir eğitim felsefesinin olmayışı, kendisine ait (milli) bir sistem oluşturamayı, öğretmen eğitiminde hala bir sisteminin olmayışı en önemli konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Prof. Dr. Lütfü Ilgar

Dünyada bilimsel, teknolojik, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda çok hızlı değişim ve gelişim söz konusudur ve bu değişim ve gelişime uyum sağlamak ve hatta değişime katkı ve yön verebilmek için; içinde bulunduğu çağı iyi ve doğru anlayabilen, toplumunun ve diğer toplumların ihtiyaçlarını iyi analiz edebilen, yenilikçi, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen, bilgiye kolay ve hızlı ulaşabilen ve bilgiyi üretebilen, dünyanın her yerinde kendi ayakları üzerinde durabilen, kendi toplumunun değerleriyle barışık, öğrenmeyi öğrenmiş, üretken, verimli, kendini gerçekleştirmiş bireyler yetiştirmek gerekmektedir. Bu da ancak ve ancak ülkenin eğitim sisteminin tüm bireylerine 21. yüzyıl'ın gerektirdiği becerileri kazandırmaya yönelik kurgulanabilmesiyle mümkün olabilir.

Eğitimin en önemli görevlerinden biri toplumun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmesini sağlayacak özelliklere (bilgi, beceri ve yeterliklere) sahip bireyler yetiştirmektir. 21.yüzyıl becerileriyle ilgili olarak çeşitli sınıflamalar yapılmıştır. Bu sınıflamaların bazıları şu şekildedir:

Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum - WEF) 2020 yılında bireylerin iş yaşamında başarılı olması için sahip olmaları gereken 10

1 Prof. Dr. Lütfü Ilgar, Biruni Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, PDR Ana Bilim Dalı.

temel yetkinliği (beceriyi) şöyle sıralamaktadır (https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf): 1. Karmaşık sorun çözme, 2. Eleştirel düşünme, 3. Yaratıcılık, 4. İnsan yönetimi, 5. İş birliği, 6. Duygusal zekâ, 7. Muhakeme ve karar verme, 8. Hizmet odaklılık, 9. Müzakere 10. Bilişsel esneklik

"Eğitimin en önemli görevlerinden biri toplumun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmesini sağlayacak özelliklere (bilgi, beceri ve yeterliklere) sahip bireyler yetiştirmektir."

Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum - WEF) 2022 yılı için gerekli olan yetkinlikleri de şu şekilde belirlemiştir (https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf): 1. Analitik düşünme ve yenilik, 2. Aktif öğrenme ve öğrenme stratejileri, 3. Yaratıcılık, özgünlük ve inisiyatif, 4. Teknoloji tasarımı ve programlama, 5. Eleştirel düşünme ve analiz, 6. Karmaşık sorun çözme, 7. Liderlik ve sosyal etki, 8. Duygusal zeka 9. Muhakeme, problem çözme ve düşünme, 10. Sistem analizi ve değerlendirme

21. Yüzyıl Öğrenme İşbirliği Platformu (Framework for 21st Century Learning) bilgi çağı için gerekli becerileri şöyle listelemektedir (Çiftçi, Sağlam ve Yayla, 2021): Öğrenme ve Yenilikçilik Becerileri (Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri, Yaratıcılık ve Yenilikçilik Becerileri, İşbirliği Yapma Becerileri, İletişim Kurma Becerileri), Dijital Okuryazarlık Becerileri (Bilgi Okuryazarlığı, Medya Okuryazarlığı, Bilgi Teknolojileri Okuryazarlığı), Kariyer ve Yaşam Becerileri (Esneklik ve Uyumlu,

Girişimcilik ve Öz-Yönetim, Sosyal ve Kültürlerarası Etkileşim, Yaratıcılık ve Güvenilirlik, Liderlik ve Sorumluluk)

Amerikan Ulusal Araştırma Konseyinin (The American National Research Council - NRC) 21. yüzyıl becerileri hakkında sınıflaması şöyledir (Çiftçi, Sağlam ve Yayla, 2021): Bilişsel Beceriler (Eleştirel düşünme, sistematik düşünme ve sıra dışı problemleri çözme), Kişilerarası Beceriler (Grupla çalışma, karmaşık iletişim, çeşitliliklere saygı, kültürel duyarlılık ve sosyal beceriler), İçsel-Özsel Beceriler (Öz-yönetim, kişisel gelişim, zaman yönetimi, öz düzenleme becerileri)

Toplumun her yönden gelişebilmesi için ihtiyaç duyduğu bireylere ait özellikler de dünyadaki değişimin hızına bağlı olarak hızla değişmektedir. Bireylere bu yeterlikleri kazandıracak en önemli kurumlar hiç şüphesiz ki okullardır. Kurumlara ait en son verilere bakıldığında; MEB 2021-2022 istatistiklerine göre okulöncesi eğitimden ortaöğretime kadar toplam öğrenci sayımız 19.155.571'dir (https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=460). YÖK 2022-2023 yılına ait verilere göre önlisans'tan doktora kadar toplam öğrenci sayısı 6.950.142'dir (<https://www.scribd.com/document/642619696/2023-T1>). Bu

öğrenci sayısı birçok Avrupa ülkesinin toplam nüfusundan bile fazladır. Bu sayılar nüfusumuzun çok önemli kısmının genç ve dinamik nüfus yapısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nüfus iyi eğitimle ülkemizin gelişmesinde avantaj sağlayabilecekken, kötü bir eğitim sistemiyle genç ve dinamik nüfus heba olmakta ve dezavantaj oluşturmaktadır.

12 Eylül 1980 sonrası çıkarılan 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası, 1950'li yıllar ile başlayan eğitimde Amerikan etkisini yüksek öğretim alanı için kıta Avrupası/Fransız etkisinden Amerikan etkisine geçiş ile perçinleştirir. 90'lı yılların sonuna gelindiğinde Millî Eğitim sistemimizde Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan ve 2004-2005 eğitim öğretim yılında pilot okullarda uygulamaya konulan ilköğretim 1-5. sınıflar için olan programdır. Programın felsefesini oluşturmacılık/constructivizm oluşturmaktadır. Böylece toplum kökenli bir Durkheimci eğitimin felsefesinden birey tabanlı bir eğitim felsefesine geçilmeye çalışılmaktadır. Oluşturmacılık, postmodernizmin bilgi teorisidir. Oluşturmacılığın öğrenmeye ve öğrenenin merkeze alınmasına ilişkin olumlu sonuçları olmasına rağmen, "eğitim" kavramının kökten çözülmesi konusunda

ve öğrenenin narsist boyuta kadar gidebileceği konusunda olumsuz sonuçları vardır. Özetle Türk eğitim sistemi: epistemolojik açıdan (= bilginin kaynağı) rasyonalist bir felsefeye, problem çözme yaklaşımları bakımından dedüktif/tümdengelimci bir felsefeye, yönetim anlayışları açısından merkezî yönetimli bir felsefeye, doğru bilginin kriteri açısından toplum merkezli (Durkheimci) bir felsefeye sahiptir. Özetle Türk eğitim sistemi: epistemolojik açıdan (= bilginin kaynağı) rasyonalist bir felsefeye, problem çözme yaklaşımları bakımından dedüktif/tümdengelimci bir felsefeye, yönetim anlayışları açısından merkezî yönetimli bir felsefeye, doğru bilginin kriteri açısından toplum merkezli (Durkheimci) bir felsefeye sahiptir (Hesapçioğlu, 2009).

Türkiye Tanzimat'tan sonra batılılaşma teşebbüslerine giriştiği zaman karşısında tek örnek Fransız eğitim sistemiydi. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren orta ve yüksek öğretimde Fransız etkisi devam etmiş, 1933'te üniversite yeni alınan profesörlerin tesiri ile bir süre Alman disiplin sistemini/yöntemini kabul etmiş, fakat 1940'da tekrar Fransız sistemine dönmüştür (Ülken, 1967'den akt: Hesapçioğlu, 2009). 27 Aralık 1947 tarihinde ABD ile eğitimde bir işbirliği anlaşmasının imzalanmasından sonra 1950'li yıllarla birlikte bir çok eğitimcimiz yetiştirilmek üzere ya da yüksek lisans, doktora öğrenimi için ABD'ye gönderilmeye başlandı. Bu eğitimcilerimiz yurda geri döndüklerinde Amerikan davranışçılığını eğitim sistemimize önerirdiler ve yerleştirdiler. Eğitim sistemimiz o tarihten bu yana ABD etkisine girdi (Hesapçioğlu, 2009). Türk eğitim sistemi ilköğretimde eski doğu bloku ülkeleri ile bazı İskandinav ülkelerinin, ortaöğretimde, ağırlıklı olarak Fransa'nın, yüksek öğretimde ABD'nin modellerinin örnek alınmasıyla oluşturulmuştur (Ergün, 1999'dan akt: Erdoğan, 2002).

Türk eğitim tarihine bakıldığında; öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan ilk kurumun 16 Mart 1848 tarihinde rüştiyelere öğretmen yetiştirmek üzere açılan Darülmualimin (erkek öğretmen okulu) olduğu görülür. Bu tarih esas alındığında öğretmen yetiştirme sistemimizin oldukça uzun

bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. Batılı anlamda açılan bu kuruma rağmen cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar öğretmen eğitiminde oldukça farklı modellere başvurulduğu görülmektedir. Bunlar; İlköğretmen Okulları, Köy Muallim Mektepleri, Eğitim Yurtları, Köy Eğitim Kursları, Köy Enstitüleri, Eğitimlik Uygulaması, Öğretmen Lisesi, Eğitim Enstitüleri, Yüksek Öğretmen Okulu, Eğitim Yüksek Okulu, Eğitim Fakülteleri, Gece Öğretimi, Mektupla Öğretim, Hızlandırılmış Eğitim, Fen-Edebiyat ve diğer bazı fakülte öğrencilerine pedagojik formasyon verme (okurken ücretsiz veya mezun olduklarında ücretli sertifika programı), Tezsiz yüksek lisans gibi oldukça farklı uygulamalar yapıldığı görülmektedir. Öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri ile öğretmenliğe kaynaklık eden diğer fakülte mezunlarının pedagojik formasyon alarak öğretmen olmayı, devlete atanmayı bekleyen sayısı oldukça fazladır. Bu yığılmanın önlenmesi insan gücünün etkili kullanılması açısından önemlidir. Bu da iyi bir planlamayı ve istikrarlı bir öğretmen yetiştirme politikasını zorunlu kılmaktadır.

KAYNAKÇA

Erdoğan, İ. (2002). Yeni Binyıla Doğru Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözümler. 4. Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çiftçi, S., Sağlam, A. ve Yayla, A. (2021). 21. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (24), 718-734. DOI: 10.29000/rumelide.995863.

Hesapçioğlu, M. (2009). Türkiye'de cumhuriyet döneminde eğitim politikası ve felsefesi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 29(29), 121-138.

https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=460

<https://www.scribd.com/document/642619696/2023-T1>

https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf

YAPAY ZEKÂ VE EĞİTİME YANSIMALARI: ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ PENCERESİ

Yapay zekâ basitçe makinelerin insan zekâsını taklit etme yeteneğidir.

Yapay zekâ, eğitim sektöründe hızla gelişmekte ve önemli etkiler yaratmaktadır.

Öğrenciler, yapay zekâ teknolojileriyle öğrenme süreçlerine katkı alabilmektedir.

Yapay zekâ teknolojileri eğitim için fırsatlar sunarken, tehditler için tedbirlerin de gözetilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Yapay zekâ teknolojilerinin eğitimde kullanımı, tüm paydaşların işbirliği içinde olması ve sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gereken bir süreçtir.

Doç. Dr. Ahmet Başal

YAPAY ZEKÂ TEKNOLOJİSİNİN YÜKSELİŞİ VE EĞİTİM SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Yapay zekâ (YZ) kabaca 1950'lerde başladığı emekleme döneminden günümüzde hayatın her alanını etkileyen bir dönüşüme evrildi ve gelişmeye tüm hızıyla devam ediyor. Yapay zekâ, basit bir tanımlamayla, insan zekâsının makineler tarafından taklit edilmesidir. Bu taklitler metin ve olası ses ve görüntü tabanlı istemlere yapay zekânın insan benzeri cevaplar üretilmesi şeklindedir. Burada altı çizilmesi gereken nokta, taklidin aslının yerini asla alamayacağıdır. Çünkü benzeyen ve benzetilen hiçbir zaman birbirinin aynı değildir. Yapay zekâ duyguları anlamama ve yanlış cevaplar verebilme gibi kapasite sınırlılıklarına sahiptir. Ancak yapay zekâ her geçen gün değişmekte, dönüşmekte ve gelişmektedir.

2022 Kasım sonu itibarıyla OpenAI firmasının tüm dünyaya ücretsiz olarak sunduğu ChatGPT 3.5 ve hemen sonrasında sunulan 4 versiyonu (ücretli) ile çok kısa bir zaman dilimi içinde, düşünüp görenler açısından tüm dünyayı şaşkıncı ve bitimsiz bir girdabın içine sokarak tüm alanlardaki ezberleri bozdu. Aslında yapay zekâ açısından ChatGPT'nin ortaya çıkışı,

1 Doç. Dr. Ahmet Başal, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi.

"Yapay zekâ, basit bir tanımlamayla, insan zekâsının makineler tarafından taklit edilmesidir."

teknolojik bir patlama olarak görülebilir. Şu anda her alandaki uygulamaları köklü ve sesli bir şekilde etkileyen ve dev bir dalga yaratan ChatGPT, yapay zekâ noktasında geride kalanlar için açık bir tehlike arz eden bir görüntü vermektedir. Hatta etkiler çok hızlı bir biçimde görülmeye başlandı bile. Eğitim özelinde ChatGPT, güçlü tahribatlara başladı. Eğitim şirketleri olan Amerikalı Chegg'in ve Birleşik Krallık'ın önde gelen eğitim şirketlerinden Pearson'ın hisselerinin ciddi bir biçimde düşmesine neden oldu. Chegg, ChatGPT'nin etkisini kabul etse de Pearson farklı bir iş kurgusu ve modeli olduğunu dile getirerek şimdilik bu düşüşleri kısmen bertaraf etti. Ancak

bu bertaraf, şu an için geçerli olsa da yapay zekâ teknolojilerini bünyesine katmayan firmalar için orta vadede ve uzun olmayan vadede çok ciddi neticelerin ve çetin kış şartlarının davullu bir habercisi durumunda. Özetle, yapay zekânın hızla gelişmesi ve özellikle OpenAI tarafından geliştirilen ChatGPT'nin ortaya çıkışı, eğitim sektöründe ciddi etkiler yaratmış ve bu alanda hizmet veren firmaların iş yapış modellerini etkileyecek potansiyeli olduğunu göstermiştir.

YAPAY ZEKÂYA BAKIŞ AÇIM

Yapay zekânın eğitim için önemli bir aksiyon sahası olduğu kanaatindeyim. Yapay zekâ, eğitim açısından sadece belirli zorluklar içermiyor aynı

zamanda sağlıklı bir zeminde değerlendirilirse, çok ciddi fırsatlar ve imkânları da beraberinde getiriyor. Madalyonun böyle iki yüzü varken, tehlikelere odaklanıp yapay zekâ kullanılmamasına yönelik tedbirler almak ve onu bazılarının gördüğü gibi felaketin kuluçka dönemi olarak görmek yerine, fırsat ve imkânlarla odaklanıp ihtiyatı da elden bırakmadan değişen şartları lehte kullanmak daha akılcı bir yaklaşımdır. Böyle bir yaklaşım aslında gidilecek zorunlu bir istikamettir. Bu yazıda, buraya kadar, yapay zekânın eğitime olan etkilerine girizgâh yapmama ve panoramik ve geniş bir görüntü çizmeme rağmen, düşünce gözlüklerimi öğretmene ve öğrenciye odaklamaya çalışacağım ve yapay zekâyı bu zeminde değerlendirmeye gayret göstereceğim. Eğitimin bu iki öznesini ayaküstü iki cümle misali bir yazıya sığdırabilmek çok olası değil ancak ana arterler üzerinden yürümeye gayret edeceğim.

YAPAY ZEKÂ VE ÖĞRETMENİN DÖNÜŞEN ROLÜ

Günümüzde eskiye oranla "sınıflarda" bilginin tekeli olma pozisyonunu, hızlı gelişen teknoloji ve bunun beraberinde getirdiği bilgiye hızlı

"Yapay zekâ, eğitim açısından sadece belirli zorluklar içermiyor aynı zamanda sağlıklı bir zeminde değerlendirilirse, çok ciddi fırsatlar ve imkânları da beraberinde getiriyor. "

ulaşma olanakları ile kaybeden öğretmenin, bu duruma koşut olarak yeni bir pozisyon alma gerekliliği, akvaryum balıklarına bakmak misali, alenidir. Artık öğretmenin en büyük görevi öğrencilerde merak uyandıracak, onların derslere etkin katılımını, üst düzey düşünme becerilerine sahip olmasını ve yuvadan ciddi şekilde geleceğe hazır ve nemalanmış olarak uçmasını sağlayacak ders kurgusunu, örüntüsünü kurgulamak ve öğretim tasarımcısı elbisesini üzerine geçirmek ve öğretim sahnesini düzenlemektir. Bu bakımdan yapay zekâyı rağmen eğitim alanından pek çok uzman; öğretmenin yerini yapay zekânın tutmasının fiilen mümkün olmadığı ancak yapay zekânın öğretmenin iş yapılarında değişim ve dönüşümü zaruret hâline getireceği düşüncesinde birleştirmektedir. Bunun aksini tasavvur etmek, şu an için aklın ve mantığın intihar etmesi anlamına gelir. Bu bağlamda öğretmenlerin dijital becerileri, yapay zekâ ve ilgili teknolojileri kavraması ve bunları pedagojik bir çerçevede kullanma becerisini geliştirmesi gerekiyor. Bu yazı özelinde öğretmen ve öğrencilerin yapay zekâyı kullanması, fotoğraf makinası lensinin doğru fotoğrafı yakalamak için,

uygun şekilde ayarlanması benzetilebilir. Yani yapay zekâdan arzu edilen seviyede yararlanmak için onun nasıl çalıştığına yönelik bir alt yapımızın olması gereklidir. Öğretmenler bunu yapabilirse, yapay zekâ, onların iş performansına ciddi katkılar sağlayabilir ve iş yüklerini hafifletebilir bir yardımcı olabilir. Öğretmenlerin yapay zekâyı "eski köye yeni ve faydalı âdetler getirmek" bağlamında değerlendirmesi ve onunla ortaklık yapması bu kapsamda önem arz etmektedir.

Yapay zekâ, öğretmen elinde iplerle oynatılan kuklalar misali yararlı bir araç konumuna evrilebilir. Yapay zekâ ve benzeri teknolojilerin dayandığı veri tabanlı yaklaşımlar, kelime dağılım olasılıkları ve metin verilerini sayısal veya vektörel bir formata dönüştürme olarak

tanımlanabilecek kelime ve cümle yerleştirmeleri gibi teknik kısımları, öğretmenler için gerekli değildir. Öğretmeni bu noktada son kullanıcı olarak düşünmek gerekir. Öğretmenler bu teknolojileri öğretim tasarımı, öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına cevap verme, üst düzey düşünme becerilerini geliştirme, öğrencilere dönüt verme, öğrencilerin öğrenme sürecinde yaşadıkları zorlukları tespit etme, öğrenci çalışmalarını değerlendirme ve yönetsel işlerini kolaylaştırma gibi konularda işe koşabilirler.

YAPAY ZEKÂ TEKNOLOJİLERİNİN ÖĞRENCİLERE SAĞLADIĞI AVANTAJLAR

Öğrenci penceresinden bu teknolojilere bakıldığında, yapay zekâ teknolojilerinin birçok avantajı vardır. Öncelikle, bu teknolojiler öğrencilere öğrenme süreçlerinde bireyselleştirilmiş ve kendi tercihlerine uygun deneyimler sunma fırsatı verir. Yapay zekâ, öğrencilerin öğrenme tarzını, güçlü ve zayıf yönlerini analiz ederek kişiselleştirilmiş öğrenme planları oluşturur ve böylece öğrenme sürecini daha verimli hâle getirir. Ayrıca, yapay zekâ teknolojileri öğrencilere gerçek zamanlı geri bildirimler sunar. Geleneksel eğitim ortamlarında genellikle beklemek zorunda kalınan geri bildirimler yerine, yapay zekâ sayesinde öğrenciler hatalarını anında düzeltebilirler. Bu da öğrenme

"Yapay zekâ, öğretmen elinde iplerle oynatılan kuklalar misali yararlı bir araç konumuna evrilebilir."

sürecini hızlandırır ve öğrencilerin daha hızlı ilerlemesine olanak sağlar. Yapay zekâ aynı zamanda öğrencilerin motivasyonunu artırabilir. Yapay zekâ uygulamaları öğrenmeyi daha ilgi çekici ve eğlenceli hâle getirerek öğrencilerin ilgisini çeker ve motivasyonlarını yükseltir. Ayrıca, yapay zekâ öğrencilere birlikte çalışma ve problem çözme becerileri kazandırır. İşbirliği yapmayı ve bir takım olarak çalışmayı öğreten yapay

zekâ uygulamaları, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirir ve onları gelecekteki iş hayatına hazırlar. Yapay zekâ teknolojileri aynı zamanda öğrencilere geniş bir bilgi havuzu sunar. Her yerden erişilebilen bu teknolojiler sayesinde öğrenciler, zaman ve mekân kısıtlamalarını aşarak öğrenme fırsatı elde ederler. Ayrıca, yapay zekâ

eğitimde kullanıldığında, öğrenciler bu teknolojiyi günlük yaşamlarında nasıl kullanacaklarını da öğrenir ve böylece gelecekteki meslekler ve yapay zekânın rolü hakkında bilinçlenirler. Sonuç olarak, yapay zekâ teknolojileri öğrencilere öğrenme süreçlerinde birçok avantaj sağlar. Bireyselleştirilmiş öğrenme deneyimi, gerçek zamanlı geri bildirimler, motivasyon artışı, sosyal becerilerin gelişimi, geniş bilgi erişimi ve geleceğe yönelik hazırlık gibi faktörler öğrencilerin daha aktif, özerk ve başarılı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olur.

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMINDA DİKKATE ALINMASI GEREKEN RİSKLER

Bütün olası faydalarına ve getirilerine rağmen, yapay zekâ teknolojilerinin eğitim alanında kullanımı öğrenci ve öğretmene ait hassas ve kişisel verilerin gizliği, olası yanlış bilgiler sunma gibi ihmal edilemez kaygıları da beraberinde getirir. Bu durumların dikkate alınmaması, pahalıya mal olabilir. Kişisel bilgilerin korunması noktasında hem yapay zekâ teknolojilerinin hem de bu teknolojiler kullanılarak geliştirilen eğitim uygulamalarının bu bağlamda sorumlu davranması ve kullanıcıya bu noktalarda net ve şeffaf bilgiler sunması gereklidir. Öte yandan bu teknolojilerin kullanıcıya yanlış bilgi sunma olasılıkları kuvvetle muhtemeldir. Bu bakımdan sunulan bilgiye insan tasdiki, dokunuşu şarttır.

Özellikle öğretmenlerin alan uzmanı olarak, yapay zekâ uygulamalarına yaptırdıkları işlerde uzmanlıklarını kullanarak sunulan bilginin doğruluğundan emin olması gerekir. İnsan - yapay zekâ ortaklığında ortaya çıkan bilgiler açısından, bilginin doğruluğunda baskın sorumlu (üst mesul) insandır. Yapay zekâ ve buna bağlı uygulamalar aslında insanın anlattıklarının çok azını anlamasına rağmen, bu uygulamaların sunduğu içerikleri hatasız kabul etmek ve kullanmak son derece tehlikelidir ve ciddi hatadır. Bu nedenle, yapay zekânın eğitim alanındaki kullanımının, tüm paydaşlar tarafından dikkatli bir şekilde planlanması ve yönetilmesi gerekmektedir.

Diğer bir tehlike de yapay zekânın kendisinden bağımsız olarak ortaya çıkan, öğrencilerin ödevlerini yaparken sadece yapay zekâyı kullanmaları ya da yapay zekâyı çok fazla bağımlı olmalarıdır. Bu sorun, yapay zekânın kendisinden değil, öğrencinin sorumsuz ve bilinçsiz davranışlarından kaynaklanır. Bu noktada yeni normalin öğrencilerin yapay zekâyı ödevlerini yaptırmaları değil yapay zekâ ile ya da yapay zekâdan destek alarak ödevlerini yapmalarınıdır. Çıktıda son sorumluluk öğrencinin olmalıdır. Bu durumu akademik dürüstlük bağlamında ele almak gerekir. Dolayısıyla öğrencileri akademik dürüstlük konusunda eğitmeli, akademik dürüstlük kültürünü eğitimin DNA'larına naksetmeliyiz. Diğer taraftan öğretmenlerin ödevlerde farklı yaklaşımları benimsemesi ve tedbirler alması gerekir. Alternatif değerlendirme yaklaşımları, süreç temelli değerlendirme, yapay zekâyı yönelik benzerlik programlarını, öğrenci ödevlerinin kontrolünde kullanma gibi ek tedbirleri de almaları gereklidir. Fakat yapay zekânın gelişim hızına bakıldığında, yapay zekâ ile üretilen çıktıların yapay zekâ tarafından üretilip

"İnsan - yapay zekâ ortaklığında ortaya çıkan bilgiler açısından, bilginin doğruluğunda baskın sorumlu (üst mesul) insandır."

üretilmediğine yönelik benzerlik programlarının kesin sonuçlar vermediği ve bu ek olarak kolaylıkla istenilen sonuca yönlendirebildiği de ortadadır. Bu nokta da büyük görev öğretmenlere ve öğrencilerdeki akademik dürüstlük bilincine sahip olmaya ince bir iplikle bağlıdır.

SONUÇ

Sonuç olarak, yapay zekâ teknolojileri eğitim sektöründe önemli fırsatlar sunarken beraberinde bazı zorlukları da getirmektedir. Öğretmenlerin rolü değişmekte ve yapay zekâ, öğretmenlerin işlerini destekleyen bir araç hâline gelmektedir. Öğrenciler ise yapay zekâ teknolojileriyle daha etkili bir şekilde öğrenebilirler. Ancak bu teknolojilerin kullanımında, kişisel veri gizliliği, doğruluk ve akademik dürüstlük gibi konular dikkate alınmalıdır. Tüm paydaşların işbirliği içinde çalışarak yapay zekâyı eğitim alanında en verimli şekilde kullanması önemlidir. Yapay zekâ öğrenci ve öğretmenlerin rutinlerine yönelik kolaylıklar sağlarken, çıktılara yönelik insan dokunuşunu ve tasdikini de gerektirmekte ve insana özgü yaratıcılığı ikame edememektedir. Unutulmamalıdır ki öğretmen ve öğrencilerin herhangi bir teknolojiyi etkin bir şekilde öğretme ve öğrenme süreçlerine katması ancak ve ancak doğru insan dokunuşları ile mümkündür. Eğitim tarihi hafızası, pek çok teknolojinin başlangıçta vaat ettiğini yapamadığı "teknoloji çöplüğüne" dönen icraatlar ve ibretlik olaylar ile doludur. Bu durum yapay zekâ ve buna dayalı eğitim teknolojileri için de geçerli olacaktır. Bu bağlamda yapay zekâ teknolojilerinin eğitim açısından etkisinin yönü, onların ne kadar gelişmiş olduğu ile değil, bu gelişmişliğin insanlar, bu yazı özelinde, öğretmen ve öğrenciler tarafından ne kadar etkili kullandığı ile ilgilidir.

İNDİGO ÇOCUKLAR

İndigo kavramı ilk olarak Nancy Ann Tappe'nin 1982 yılında yayımladığı "Yaşamınızı Renk Yoluyla Anlama" kitabında bahsedilen bir kavramdır daha önce gözlenmemiş yeni ve sıra dışı psikolojik özellikteki insanları tanımlamak için kullanılmaktadır.

Yakup Öztürk

İndigo çocuk" terim olarak; üstün zekâ ve yeteneğe sahip, beyninin sağ ve sol tarafını çok az insana nasip olacak şekilde iyi kullanabilen; kendi özgürlüğünü, kendi istediğini inandığı yolla yaşamak isteyen; ona ne dersiniz, ne öğretirseniz kendi kafasına yatanı ve kendi doğrusunu arayan; yaratıcı, mutlak otoriteye karşı olan; toplumsal normları sorgulayan; âdeta mevcut sistemi yıkıp kendi özgün dünyasını kurmaya hazır çocuklar olarak adlandırabilir.

İndigo çocuk, bir kısım derslerde orijinal ve kendine has bir öğrenme biçimi icat eder. Orijinal olma, farklı olma, keşif ve icatlar yapma onun hayatında çokça rastlayacağınız şeylerdir. O yaşadığı çağın büyük filozofudur. Muhteşem fikirleri vardır. O muhteşem fikirleri hayata geçirecek; ona yardım edecek insanları yanında bulamazsa hayal kırıklığına uğrayabilir. Bularak, araştırarak, analiz yaparak öğrenir; ezberlemeye ve pasif dinleyici olmaya tahammül edemez.

İlgisini ve merakını çeken bir konuyu iyice ele alıp incelemeyen, araştırmadan o işi bırakmaz. Yaratıcılık gerektiren işler onun ilgisini çeker. Yaratıcılık özelliği gerekmeyen alanlarda pek başarılı olamaz; sıradan işler ona gereksiz hatta çok güç gelebilir.

İndigo çocuklar; akranlarının baktığı pencereden olaylara bakmaması, sıradan insanların algıladığının ötesinde algılayış biçimiyle sıra dışı bir kişilik sergilerler.

Bu özel insanların aşağıda arz edeceğim 7

1 Yakup Öztürk, TESAM Eğitim Uzmanı.

özelliğinin doğuştan geldiğine ve sonradan kazanılmayacağına bilhassa dikkat çekmek istiyorum. Ancak bu vasıflar onda çekirdek olarak vardır. İndigo vasıflarının yeşerip kurumaması, filizlenip dal budak salması, gelişmesi aile, sosyal ortam, ekonomik durum ve ona verilen eğitimle olabilir.

İndigo kavramıyla ilgili görüşler;

Lee Carroll ve Jan Tober, "İndigo Child-The New Kids Have Arrived" adlı çalışmalarında bu özel çocuklardan şöyle bahsetmektedirler:

"Yeni bir sorun ile karşı karşıyayız. Anne ve babalar anlaşılması zor ve ilginç yapıdaki bir kısım çocuklardan bahsediyorlar. Aykırı, sorgulayıcı, çok farklı bu çocuklarla nasıl baş edeceklerini bilmiyorlardı. Bu durum eğitimci ve pedagoglar tarafında hayli ilginç bulunmuştu. Problem karşısında ebeveynler ne yapacaklarını, nasıl davranacaklarını bilemez durumdaydılar. Bütün bu bulgular sonucunda eğitimci ve pedagoglar bu çocukları incelemeye ve analiz etmeye başladılar. Ortada bir problem vardı. Bu çok farklı tipleri anlamaya ve keşfetmeye başlanmalıydı".

Herkesin inandığına inanmayan; herkesin normal bulduğunu normal görmeyen, herkesin gittiği yoldan gitmeyen indigo'lar hakikaten üzerine bilimsel çalışma yapılması gereken farklı bir figürdür. Oldukça akıllı, duygusal zekâları çok güçlü ve otoriteye savaş açan bu çocukların diğer çocuklardan farklı olduğu zamanla fark edilmiştir.

2 Lee Carroll ve Jan Tober. (2001). İndigo çocuklar, Akasya Yayınları.

İndigo diye adlandırılan bu çocuklar için birbirine benzeyen tanımlamalar yapılsa da bir uzlaşma sözü konusu değildir.

NEREDEN ÇIKTI BU SÜPERLER?

Energileri hiperaktivite teşhisi konulacak kadar fazladır. Bu enerjik yapıları dolayısıyla çoğunlukla hiperaktivite ve dikkat bozukluğu var deyip eve yollanan tiplerdir. Bense, bırakın dikkat bozukluğunu; dikkat süresi akranlarına göre oldukça uzun ve yoğun olan bir çocuktur diyorum indigolar için. Hiperaktivite ve dikkat bozukluğu olan çocuklar öğrenme güçlüğü yaşarlar. İndigolar ise uzun ve yoğunlaştırılmış dikkat süreleriyle öğrenme fetişistleridir. Sosyal iletişim yönleri oldukça iyidir. Algıları muhteşem, sezgileri ise inanılmazdır. Bakışları, duruşları çok belirgin ve keskindir. Öz güven ve özdenetimleri güçlü, çok aktif, çok zeki ve bunun yanında otoriteyle kavgalı ve sisteme başkaldıran asil ruhlu çocuklardır.

Yazar, Türker Ercan; "İndigolar: anlaşılmamak ve yalnızlık kaderi olan; paylaşımcı ve yaratıcı; kendi kendisi analiz edip tanıyabilen; asalet timsali sevginin çocuklarıdır. Sevgi dolu ama aynı zamanda klasik düzen için bir tehdittir. İçinde doğduğu dünyayı ve sistemi benimsemez ve bir virüs gibi mevcut sistemi reddeder ve felç eder. Çok zaman ve çok yerde yalnız hayatını yaşamak zorundadır. Zamanla mecburen bu hisse alışır. Hatta yalnızlığa uyum sağlamış, yalnızlık onun en iyi dostu oluvermiştir. Empati hisleriyle insanları iyi

tanırlar, iyi anlarlar ve iyi okurlar". Annelerimizin temel felsefesi ne olmalıdır?

Sorulana cevap verin. Hatta soru sormalarını teşvik edin. Çocuklar hiç bilmedikleri bir dünyaya gelmiş; onu keşfetme hazzını tatmak isteyen merak abidesi varlıklardır. O nedenle sürekli soru sorar; sorup öğrendikçe yeni sorular aklına gelir, onu da sorar öğrenir ve bu durum bir ömür ölene kadar sürer gider. Olması gereken öğrenme mekanizması böyle işler. İlgi ve merak çocuğumuzun evreni tanıması için ona hediye edilen ve açılmayı bekleyen bir kilittir. O kilidin anahtarı ise, öğrenmedir. Biz ailelere düşen görev; onun bu duygularına ket vurmayarak huzurlu bir ortam sağlamak ve merak duygularını tahrik etmektir.

BUNLARI YAPMAZSAK NE OLUR?

Çocuklarımızın öğrenmeye ve keşfetmeye ilgi ve merakları olmaz. Bu durum ders başarılarını da düşürür. Türk eğitimcilerinin, okul çağı gelen Türk çocuklarının git gide düşen merak duygularına bir çare bulmaları gerekiyor. Bizim çocuklarımızın ilkökula kadar merakları ile Avrupa çocuklarının merak düzeyleri hemen hemen aynı. Aradaki fark ilkökul bitince devasa boyutlara ulaşıyor. Avrupa ülkelerinde çocukların merak duyguları eğitim hayatının artmasıyla paralel artıyor; bizde ters orantılı olarak azalıyor. Demek eğitim sistemimiz çocuklarımızı felç ediyor.

3 Eraslan, A. (2008a). Japanese Lesson Study: Can it work in Turkey. Education and Science, 33, 62-67.

İndigo çocuklar üstün bir zekâyâ, oldukça güçlü bir duygusal zekâyâ sahip olmasının yanında doğuştan getirdikleri liderlik ruhunu taşımaktadırlar.

Liderlik doğuştan sahip olunan bir kişilik yapısıdır ki; bu kişilik yapısına “Alfa” denir. Hem kişisel hem de sosyal açılarından baskın bir kişilik sergilerler. Alfa kişilikler lider özellikleriyle toplum içerisinde dikkat çeken, yüksek özgüvenli, insanlarla birlikte olmaktan hoşlanan ve yalnızlıktan hoşlanmayan tiplerdir. Karizmatik ve çekici özellikleriyle sevilen, aranan ve saygı duyulan insanlardır. Ne istediğini bilen, kararlı, ikna yeteneği güçlü ve insanları yönetme konusunda oldukça başarılıdırlar.⁴

Dördüncü özelliği sosyal oymalılarıdır. İndigolar, yalnız ve tek başlarını yaşamayı hiç sevmezler. Tersine, akranlarıyla ve sosyal ortamlarda olmayı yeğlerler. Arkadaşlarıyla beraber ve dostça zaman harcamak isterler. Bencil değildirler. Paylaşmak, karşısındaki ile devamlı ve dostane ilişkiler yürütmek en usta oldukları yanlarıdır. Birlikte oyunlar oynamak hatta yaşlılarının çocuksu bulup genelde yaşından büyüklerle oyunlar oynamaktan zevk alan çocuklardır.

Beşinci özellikleri ise aşırı meraklı olmalarıdır. Her şeyi merak ederler. Özellikle konuşmaya başladıklarında hemen her gördüğü nesneyi sorgular ve sorarlar. “Merak ilmin hocasıdır”, diye bir söz vardır Anadolu’da. Merak duygusu sadece indigolarda değil bütün çocuklarda var olan bir özelliktir; ancak indigolarda bitmek tükenmez bir merak ve o merakını gidereceği her şeyi keşfetme inadı had safhadadır. Sık sık Allahtan, şeytandan, meleklerden, ruhlardan ve ölümden sonraki yaşamdan ve geçmiş anılarından söz ederler. Sarsıcı ve sorgulayıcı yapılarıyla karşısındakini soru yağmuruna tutar ve tatmin edici cevap alana ve ikna olana kadar bu durum devam eder.

Biz eğitimciler, merak öğrenmenin ilk ve en önemli adımı olduğu için soru soran; sorgulayan çocukları severiz. Merak duygusu her daim kıskırtılmalı, kamçılanmalı ki etkili ve verimli bir eğitim ve öğretim faaliyeti olabilsin. Çıldırta ve ebeveynleri daraltan, bunaltan bir soru sorma makinesidir indigo. Her şeyi neden? Nasıl? Niçin? Kim? vs. diye sorgular; ikna olmaz ise tekrar tekrar

sorar. O kafasındaki soruların cevabını bulma peşinde koşan bir merak makinesidir. O merak ve sorgulama dürtüsü onu diğer çocuklardan ayıran en temel özelliklerin başında gelir. Merak her çocukta var olan bir özelliktir. Ancak indigoların merakları hiç bitmez.

Altıncı özelliği aşırı düzeyde enerjik olmalarıdır. Enerjileri oldukça yüksek olan indigolar; enerjilerini baskılamak yerine müziğe, resme, spora kanalize edilip yönlendirilmediği zaman, içlerindeki devasa enerji hem kendilerine hem de çevrelerindeki kişilere zarar verebilir. İndigoların enerjisi çok yüksektir; o yüzden bazı bilim adamları indigolarla hiperaktif çocukları birbirine karıştırmışlardır.

Yedinci ve son özellikleri ise, özgürlük tutkusudur. “Özgürlük” bir diğer ifadeyle “hürriyet” kavramı indigo’ların en ayırt edici sıfatlarından birisidir. Özgürlük sözcüğü; bir kişinin çevresel tüm faktörlerin etkilerinden etkilenmeden, kendi içinden geldiği haliyle konuşması ve davranması olarak tanımlanabilir. Zorlama, baskı, bağımlı olma, engellenme gibi toplumsal hayatının her türlü dayatmalarından bağımsız olmayı ifade eder. Özgürlük kavramı; insanın kendi kendine var olmasını, kendisini ifade etmesini ve istediği hayatı dış etkilerden uzak olarak yaşamasını anlatır. Her çocuk özgürdür. İndigoların ise, özgürlük karakteridir. Baskı ve zorlama indigoları çıldırta.

4 Bozkurt, M. İ. (2020). Liderlik sanatı, TESAM yayınları, Bursa.

TEKNOLOJİYİ SINIFLARA TAŞIMAK... AMA NASIL?

Günümüzde ülkelerin gelişmişlik seviyelerini ölçümünde kullanılan unsurlardan biri de bilim ve teknolojideki başarılarıdır. Bu gelişimin sağlanmasında da en önemli unsurlardan biri de eğitimidir.

Dr. Serkan Demir

Bilginin topluma aktarımını sağlayan eğitim, aynı zamanda devamlı olarak gelişen teknolojinin de toplumlara aktarımında önemli rol oynamış, gelişen süreç içerisinde eğitimde gelişen teknolojinin kullanımı ve kullanılacak yeni öğretim teknik ve yöntemleri de beraberinde getirmiştir.

Artık günümüzde eğitim ve teknoloji kavramları ayrı ayrı ele alınmayan, birlikte ele alındığında anlam ifade eden kavramlardan olmuşlardır. Bu nedenle eğitimin gelişimi, iyileşmesi, eğitimde kalitenin artmasını ifade eden eğitim teknolojisi diye adlandırılan ayrı bir kavram ortaya çıkmıştır. Buradan yola çıkarak, eğitim teknolojisi olmaksızın, günümüzde eğitimin kalite ve veriminin artışının da mümkün olmayacağı ifade edilebilmektedir.

Değişimin yaşamın bir parçası haline gelmesi ve sürekliliği eğitimle elde edilen kazanım, bilgi ve becerilerin kısa süreli kullanılabilmesine imkân vermektedir. Bu durum öğrenmeyi sürekli hale getirmekte ve yaşam boyu öğrenmeyi mecbur etmektedir. Bundan dolayı kişilerin ihtiyaç duydukları çağın gerektirdiği "öğrenmeyi öğrenme", "bilgi okuryazarlığı" ve "yaşam boyu öğrenme" vb. yeterlik ve becerileri kazandırabilmek için eğitim politikalarında sürekli değişiklikler ve yenilenme süreci yaşanmaktadır.

Nitelikli öğrenci yetiştirilmesi ve verimli bir eğitim öğretim için teknoloji kullanımının katkısı

önemlidir. Okullarda öğrencilerin teorik olarak anlatılan konuları anlamaları kısıtlı ve güçtür oysaki eğitimde teknolojik araçları kullanmak eğitimin kalitesini artırmaktadır. Özellikle internet teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle birlikte bilgiye erişimde kolaylaşmıştır. Artık günümüzde yapay zekâ uygulamaları, elektronik kitaplar, dijital özel ve halk kütüphaneleri, dijital ansiklopediler, makaleler, bloglar ve web sayfaları, bilgi alışverişine imkân tanıyan tartışma forumları bir telefon kadar yakınımızdadır. Bu dijital dönüşüm bilgiye erişimi ve bilginin paylaşımını esaslı şekilde değiştirmektedir. Dünyada dijital dönüşüm bu denli hızlı gerçekleşirken okullar bu hıza yetişmekte zorlanmaktadır.

Yirmi birinci yüzyılda, eğitim sistemlerinin, öğrencilerin ve çağın ihtiyaçlarını yeniden gözden geçirerek koşullara ve beklentilere uygun, öğrenme ortamları düzenlemeleri gerekmektedir. Bu amaçla, çok kanallı teknolojiyi kullanabilir ve işbirliğine

dayalı bir öğrenme sürecinde:

Öğrencilerin, çeşitli kaynaklardan bilgiye ulaşabilecekleri,

Öğrencilerin, bilgiyi, problem çözmek, karar vermek ve planlama amacıyla kullanabilecekleri,

Öğrencilerin, bilgiyi, günlük yaşama aktarabilecekleri,

Öğrencilerin, teknolojiyi, bilgiye erişim aracı

1 Dr. Serkan Demir, Eğitim Programları Geliştirme Uzmanı.

olarak kullanabilecekleri öğrenme ortamları hazırlanmalıdır (Akkoyunlu 2002).

Değişimin ve yeniliklerin günlük yaşamı etkilediği bu dönemde yapılan araştırmalar analiz edildiğinde eğitim öğretimin yüzyıllardır değişmediğini, sınıf ortamının ve sınıfa ait bileşenlerinin hala aynı olduğunu, mekânın, öğretmen-öğrenci ilişkisinin, öğretmen merkezli yaklaşımın hiç değişmediğini kanıtlar niteliktedir. Fakat dünyadaki dijital alanda hızlı değişimler sınıf ortamını mekânsal açıdan farklı bir noktaya taşımıştır. Geleneksel öğreten-öğrenen arasındaki hiyerarşi artık kaybolmaya başlamıştır. Öğrenenlerin bilgiye hızlı erişimi öğretmenin transfer edici rolünü elinden almaktadır. Bilginin zenginliği ve herkesçe erişilebilir olması öğretmeni diğer öğretmenlerle, öğrenme kaynaklarıyla ve başkalarıyla kıyaslanabilir hale getirmiştir (Taşkıran, 2017, s. 98).

Günümüzde eğitim-öğretim alanında dijitalleşmenin getirdiği yenilikler ile geleneksel eğitim anlayışı ve öğrenme ortamı geride bırakılarak eğitimde yeni bir döneme geçilmektedir. Bu dönemle birlikte özellikle öğretmenlere yüklenen görev ve sorumluluklarda farklılaşmaktadır. Eğitimin sadece okul ortamında değil evlere taşınıp evden de eğitime devam edilebileceğini göstermektedir. Dijitalleşme mekân kavramını farklı boyutlara taşımış hatta eğitimi mekân kavramından bağımsız hale getirmiştir. Eğitimde mekân kavramı bireyin

bulduğu her yere taşınmakta ve sığınmaktadır. Yüz yüze eğitim yerini dijital eğitim platformlarına bırakmaktadır. Bununla birlikte eğitimde dijital dönüşümün gerçekleştirilebilmesi için öğrenmenin okulda veya sınıfta geçirilen süreyle sınırlı olmayan hayat boyu devam eden bir süreç olduğu kabul edilmelidir.

Dünya yüzyıllardan bu yana birçok küresel bazı felaketlerle, sorunlarla ve salgın hastalıklarla geçmiş yüzyıllarda da karşı karşıya gelmiştir. Son günlerde yaşadığımız pandemi (covid-19) sebebiyle; tüm dünya evlere kapanmış iş sektöründen diğer tüm sektörler kadar olası senaryolara karşı alternatif yollar aranmıştır. Bunlardan birisi de eğitim-öğretim alanı olmaktadır. Eğitim öğretim alanı dijitalleşmenin sağladığı kolaylık ve imkânlar doğrultusunda bu süreçte öğrencileri Televizyon, online platform, EBA gibi platformlardan ders görmelerini sağlamış sınavlarda elektronik ortamlardan gerçekleştirilmiştir. Yaşanan bu durum bize dijitalleşmenin diğer tüm sektörlerde olduğu gibi eğitim alanında da büyük öneme sahip olduğunu göstermektedir. Her ne kadar eğitimde yaşanan dijital dönüşüm dünya genelinde birçok ülkenin gündeminde olsa bile covid-19 salgını sebebiyle bu kadar kısa bir zamanda büyük çapta bir dönüşüm gerçekleştirmek için hiçbir ülkenin planı ve altyapısı hazır değildi (Akbulut, 2020, s. 50).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin eğitim sistemlerine bakıldığında bilişim teknolojileri, tanışma, uygulama, yaygınlaştırma ve dönüştürme olmak üzere dört aşamadan oluşmakta ve Türkiye’de bilişim teknolojilerinin kullanımı bu dört aşamaya göre değerlendirildiğinde ülkemizin “yaygınlaştırma” aşamasında olduğu görülmektedir (Gülcü, Solak, Aydın ve Koçak, 2013). Göktaş ve ark. (2012) Türkiye’de son on yıl içerisindeki eğitim teknolojileri üzerine yaptıkları çalışmada Türkiye’de eğitim teknolojileri alanında yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu sonucunda ulaşımlardır. Bu çalışmaya göre bu alanda yapılan doktora tezleri konu olarak öğrenme-öğretme yaklaşımları, çevrimiçi öğrenme ve çoklu ortam üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu alanda Şimşek, Özdamar, Becit, Kılıçer, Akbulut ve Yıldırım’ın (2008), inceledikleri Yüksek lisans tezlerinde en çok araştırılan konuların bilgisayar destekli öğretim, alternatif öğretim-öğrenme yaklaşımları, web destekli öğrenme, eğitsel teknoloji kullanımında yaşanan sorunlar, internet tabanlı öğrenme ve uzaktan eğitim olduğu görülmektedir. Gerek değişimin olduğu zamana ayak uydurmak, gerek bu değişimden en çok etkilenen eğitim öğretim hizmetleri için teknolojinin kapsamlı biçimde alt yapısını oluşturarak sınıflarda hayat bulmasını sağlamamız gerekmektedir. Bunun için neler yapabiliriz?

TEKNOLOJİYİ SINIFLARA TAŞIMAK İÇİN ÖNERİLER

Günümüz çağdaş eğitim sisteminin gerçekleştirmek istediği, sorgulayan ve sorguladığını yorumlayıp üretime geçebilen nesiller yetişmektedir. Bu durum kendini geliştirmekte olan ve çağdaş öğretim sistemine entegre etmeyi başarabilmiş öğretmenlerle gerçekleştirilebilecektir (Yılmaz, 2007). Öğretmenlere verilen eğitimde teknoloji kullanımı eğitimleri yaparak öğrenme modeline dayalı olarak gerçekleştirilmelidir. Öğretmenlerin eğitim konuları sadece bilgisayar kullanımı değil aynı zamanda onun teknik alt yapısı ile de olmalıdır.

Eğitimde teknoloji kullanımı konusunda öğretmen ve yöneticileri eğitmek çok önemli olduğu kadar okulları teknolojik donanım olarak hazır hale getirmek de o kadar önemlidir. Teknoloji ile öğretmenleri tanıştırmak yeterli değildir. Öğrendiklerini sınıf içerisinde etkili tekniklerle kullanabilecek duruma gelmeleri gerekmektedir. Buna bağlı olarak, hizmet içi eğitimlerin sayısı artırılmalı ve öğretmenin inancı daha fazla hale getirilmelidir (Akpınar, 2003).

Günümüzde çok çeşitli etkileşimli teknolojiler mevcuttur. Bunlar Computer- Based Instruction (CBI), Intelligent Tutoring Systems (ITS), Artırılmış gerçeklik, Sanal gerçeklik, yapay zekâ uygulamaları, Integrated Learning Systems (ILS) ve Computer Mediated Communication (CMC) teknolojileridir. Bu teknolojiler öğrencilere öz yönetim kazandırma ve hem öğrenme anlamında hem diğer öğrenenlerle bağlantı kurma anlamında daha esnek bir yapıya sahiptir.

Dolayısıyla bütüncüde bu teknolojilerinin kullanılması desteklenmelidir.

Farklı amaçlarla kullanılan pek çok teknoloji eğitime entegre edilmeye çalışılmaktadır. Çoklu ortam uygulamaları (filmler, animasyonlar vs.), yapay zekâ, web 2.0, web 3.0 Teknolojileri, tabletler, etkileşimli tahtalar, avuç içi bilgisayarlar, cep telefonları, uzaktan eğitim platformları

bu teknolojilere örnek olarak verilebilir. Ders planlarını oluştururken bu teknolojilere de yer vermemiz gerekmektedir.

Günümüzde zamandan ve mekândan esneklik sağlanması ve öğrenmenin her zaman her yerde gerçekleşmesi adına tabletler kullanılmaktadır. Tansu ve İşcioğlu’na (2014) göre, mobil tabletler öğrenme ortamlarında öğrencilerin motivasyon, iş birliği ve yaratıcılıklarını artırmaktadır. Yapılandırmacı kuramda amaç, öğrenene bilgiyi direkt vermekten çok, onları öğretim tasarımını kullanacak kullanıcılar olarak yetiştirmektir. Bu bakımdan mobil öğrenmeler doğru rehberlik edildiğinde öğrenenlerin kendi öğrenmelerini

"Eğitimde teknoloji kullanımı konusunda öğretmen ve yöneticileri eğitmek çok önemli olduğu kadar okulları teknolojik donanım olarak hazır hale getirmek de o kadar önemlidir."

oluşturmalarında onlara yardımcıdır.

Yapay zekâ uygulamalarına yer verilmelidir. Günümüzde yapay zekâ uygulamaları analiz edildiğinde sadece bilgi-tabanlı değil, veri ve mantık-tabanlı yapay zekâ ve yapay zeka uygulamalarının hemen hemen her alanda yer aldığı farklı uygulamalar görülebilir. Bunlar arasında, kişiselleştirilmiş eğitim veya diyalog eğitim sistemleri, keşfedici eğitim, eğitimde veri madenciliği, öğrencilerin makale analizleri, akıllı ajanlar, chatbots, özel ihtiyaçlı çocuklar için eğitim, çocuk-robot etkileşimi, yapay zekaya dayalı değerlendirme sistemleri, otomatik test oluşturma sistemleri yer almaktadır. Bu alanlar çoğunlukla öğrenmeyi desteklemekle ilgilidir. Ancak eğitimde yapay zekâ ayrıca okulları ve üniversiteleri yönetsel yönden de desteklemektedir. Örneğin, ders programları, personel programları, sınav yönetimi, siber güvenlik, tesis yönetimi ve güvenliği, yapay zekanın okul yönetimine doğrudan, öğretime ise dolaylı olarak katkı sağladığı alanlardır (Holmes ve diğerleri, 2019).

Akıllı Öğretici Sistemler (AÖS), eğitimde yapay zekanın en çok kullanılan uygulamaları arasında yer alır. Genel olarak, AÖS'ler tıp, matematik veya fizik gibi iyi yapılandırılmış konular aracılığıyla her bir öğrenciye uygun ve adım adım yürütülen kişiselleştirilmiş öğrenme ortamları sağlarlar (Alkhatlan ve Kalita, 2018). Murray'a göre, "AÖS'ler, öğretim içeriği (ne öğretileceğini belirten) ve öğretme stratejileri (nasıl öğretileceğini belirleyen) için ayrı veri tabanlarına veya bilgi yapılarına sahip, öğretimin dinamik bir şekilde verilebilmesinde öğrencinin konulara hakimiyetine göre çıkarımlarda bulunan bilgisayar tabanlı öğretim sistemleridir" (Karlgrén, 2005, s.23). Burada sistem, öğrencinin başarı ya da yanlışlarına göre, ilgili öğrenme materyali ve aktivitelerini kullanarak öğrenciye adım adım bir yol belirler. Bu yol, gelen dönütler doğrultusunda zorluk seviyesi, ipuçları veya açıklamalar bakımından sürekli güncellenerek öğrenci ihtiyaçlarına göre ayarlanır. Amaç, belirlenen konuda öğrencinin etkili bir şekilde öğrenmesini sağlamaktır.

Birçok Avrupa ülkesinde kullanılan ve buna paralel olarak Türkiye'de de kullanımı gittikçe yaygınlaşan

Etkileşimli Tahta Teknolojileri (IWB) de öğrenmeyi zevkli hale getiren ve öğrencilerin öğrenmeye karşı tutumlarını geliştiren bir teknolojidir (Hwang, Hsiang Wu ve Kuo, 2013). İçeriğin öğrenilmesini kolaylaştırmanın yanı sıra, öğrencilerin dikkatlerini toplama imkânı vermesi ve öğrenmeyi de zevkli hale getirmesi bakımından öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimi de kuvvetlendirmektedir.

Çoklu ortam uygulamaları, öğrenciye öğrenmesinde esneklik ve öz yönetim sağlayan, öğrenmede öğrenciye alternatifler sunan, öğrenci merkezli öğretimi destekleyen ortamlardır. Bu ortamlar bilginin değişik yollarla sunulduğu ve öğrenenin ihtiyacına göre erişilebilirlik, bireyselleştirilebilirlik gibi imkânlar sunan ortamlardır (Leow ve Neo, 2014). Eğitimde çoklu ortam uygulamaları ne öğretileceğinden çok, nasıl öğretileceğini temel alır. Çoklu ortam uygulamaları öğrencilerin ders kazanımlarına ulaşmaları konusunda öğretmenleri desteklemektedir.

SONUÇ

Eğitim teknolojisi eğitim kalitesini yükseltmesinin yanında teknolojiyi anlayan geliştiren nesiller yetiştirmektir. Eğer gelişmiş ülke konumuna gelmek istiyorsak teknolojiyi kullanmayı bilen, değişen teknolojiye ayak uyduran nesiller yetiştirmede çok önemlidir. Teknolojiyle içli dışlı olan çocuklar teknoloji kullanımını ileriki yaşlarında da etkin olarak kullanmaya yatkın olurlar. Eğer gelişmiş ülkeleri yakalamak istiyorsak teknolojiyi bilen, uygulayan insanlara sahip olmamız önemlidir.

Dünyada dijitalleşme, yaşamı daha da kapsayarak ilerlemekte ve gelecek zamanlarda kendini güncellemeyen, dijital okuryazarlığa hâkim olamayan bireyler gerek eğitim alanı gerekse diğer alanlarda sorun yaşamaları kaçınılmaz olacaktır. Dolayısıyla dijitalleşme çağı başlamış ve dijital ortamlar geçmiş dönemlere göre eğitimde kendisini daha yakından göstermekte ve etkisini hissettirmektedir. Eğitim-öğretim alanında öğretmenlere düşen görev ise; kendini güncellemek ve çağa ayak uydurabilmektir, tüm bunların nihai amacıysa ilimin bilimin ışığında bilgili, donanımlı, duyarlı nesiller yetiştirebilmektir.

TÜRKİYE'DE EĞİTİM

Toplumlar, üniter yapıda örgütlenmeye ve yaşamaya başladığından beri, en önemli ve lokomotif ünitenin “eğitim” olduğu düşünülür, söylenir. Fakat günlük yaşamda bunun uygulamaya geçmesi oldukça güç. Çünkü eğitim; ekonomi, siyaset, askeriye, mülki idare, dış işleri gibi birimlere kıyasla meyvesini çok geç veren bir yapıdır.

Ömer Aycıl

İnsanoğlunun aceleci yapısı ile sabır isteyen eğitim sistemi çoğu zaman çelişir. İnsanı ve toplumu yönetmeye talip hükümetler de kısa yolları tercih etmeye başlar. Kısa vadede alınan meyvelerden başarı öyküleri yazmaya niyetlenir. Fakat bu gidişat uzun vadede kalıcı bir işleyişe dönüşmez. Tarihin tozlu sayfaları bu konuda çokça örnekle doludur.

“Farkında olduğunuz şeyleri siz yönetirsiniz, farkında olmadıklarınız ise sizi yönetir” prensibi ile eğitimin uzun bir süreç olduğunun farkına varan ülkelerin ve eğitim sistemlerinin başarısını seyretmekle ve ibret almaya çalışmakla geçen günlerimize bir katkıda bulunmak adına, “Türkiye’de Eğitim” dendiğinde akla gelebilecek sorunları bir çerçeve içinde kategorize etmek, dikkat çekmek ve bir farkındalık oluşturmak istiyorum.

EĞİTİMİN SİYASETİN İNŞİYATİFİNE BIRAKILMAMASI

Eğitimin -maalesef- birçok sorunu olmasına rağmen ilk sırada konuşulması ve çözülmesi gereken sorunun, “eğitim işleri ile günlük siyaset ve politika işlerinin birbirinden ayrılması” gerektiğini söyleyebiliriz.

TESAM Genel Başkanı Sayın Dr. M. İlyas BOZKURT hocamızın 2011 yılında yayınlanan TESAM EĞİTİM MANİFESTOSUNDA bahsettiği gibi “Eğitim ve öğretim bir sistem işidir. Şayet eğitim ve öğretimin temelleri anayasal güvence altına alınır ve kurulacak sistemin ana unsurları, ilgili kanunlarla

belirlenir ve düzenlenirse, iktidara gelen her parti eğitim sistemini kökten değiştirmeye muktedir olamaz.”

Eğitim, bir milletin geçmişten gelen mirasına sahip çıkılması, hataların geleceğe aktarılmadan ve tekrür etmeden önüne geçip çözüme kavuşturulması ve her gün, küçük ve emin adımlarla geleceğe doğru yol alınırken, uzun vadeli projeksiyonlar yapılması için bir araçtır ve buna hizmet etmesi gerekir. Fakat ideolojilere, rövanşlara, saplantılara, dar alanda kalan hayat görüşlerine hizmet eder hale getirilen bir araç olarak görüldüğünde, toplum bu sistemin altında kalır.

Sırtını sağlam bir hukuk sistemine dayamış, bilimin ve objektif verilerin ışığında belirlenmiş 20-50-100 yıllık devlet politikaları ve hedefleri olan, stratejik kararları devlet aklı ile kayda alınmış, yönetsel ve taktiksel kararları devlet politikasına ters düşmeyecek şekilde hükümetlere emanet edilmiş ve bağımsız bir şekilde

denetlenen bir eğitim sistemi bizleri a noktasından b noktasına taşıyabilir.

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ, ÖĞRETMEN SEÇİMİ VE YETİŞTİRİLMESİ

Ülkemizin geleceği için asker seçimi ve eğitimi nasıl ordumuzun kalitesini belirliyorsa, aynı şekilde vali, hâkim, savcı, siyasetçi, pilot, imam vb. seçimi ve yetiştirilmesi ne kadar önemli ise öğretmenlerin seçilmesi ve yetiştirilmesi konusunda da o derece hassas olunmalıdır.

“Eğitimin -maalesef- birçok sorunu olmasına rağmen ilk sırada konuşulması ve çözülmesi gereken sorunun, “eğitim işleri ile günlük siyaset ve politika işlerinin birbirinden ayrılması” gerektiğini söyleyebiliriz.”

1 Ömer Aycıl, SEDAM (Eğitim Danışmanlık Merkezi) Başkanı.

Maalesef eğitim sistemimiz; mizaç ve psikolojik açıdan öğretmenlikle hiç ilginiz olmasa dahi yeterli puanları alarak, alamadığınız durumlarda formasyon alıp açığınızı kapatarak, çok büyük hatalaryapmadıkça mutlaka fakültenizden mezun olarak ve öğretim üyeleriniz “bu kişi öğretmen olmamalı” diye düşünseler dahi KPSS’den alınan yeterli puan ile öğretmen olarak atanabildiğiniz, atama sonrası performansınız ve becerileriniz ne olursa olsun görevinize devam ettiğiniz, özgür bir eğitim sistemidir(!).

Eğitim sisteminin itibarı, öğretmenlerinin itibarı ile doğru orantılıdır. “Öğretmen adaylarının seçilmesi”, “kontenjan-istihdam dengesi”, “eğitim fakültelerinde verilen eğitim”, “formasyon ile öğretmen olma ihtimali”, “öğretmen atamaları”, “öğretmenlerin mesleki gelişimi”, “yapay zekâ ve dijitalleşmeye uyum”, “öğretmenlik meslek kanunu ve özlük hakları”, “ücretli-sözleşmeli-kadrolu öğretmen”, “başöğretmen-uzman öğretmen-düz öğretmen”, “öğretmen maaşları” vb. birçok konu çözülmedikçe öğretmenlerin itibarı zedelenmektedir.

ÇOCUKLARIMIZ, GENÇLERİMİZ VE ÖĞRENCİLERİMİZ

Nobel ekonomi ödüllü, ABD’li iktisatçı James H.Heckman “Eğitime yapılan ve geleceğe dönük en fazla getirisi olan, en önemli ve en verimli yatırım okulöncesi döneme yapılan yatırımdır” diyor. Buna ek olarak araştırmalar beynimizin en hızlı gelişimini doğumdan sonraki ilk üç yıl içinde tamamladığını söylüyor. Bu veriler doğru ise her ile en az bir üniversite değil, her mahalleye bir anaokulu açmak ve okulöncesi eğitime odaklanmak yerinde bir adım olacaktır.

Her şeyi merak eden ve soran okulöncesi ve ilkokulun süper zeki çocukları, ortaokul ve lise çağlarında öğrenme isteklerini ve meraklarını kaybetmiş olarak karşımıza çıkıyor. Tüm eğitim sistemini domine eden ve bütün dengeleri sondan başa doğru bozan, sınav merkezli bir eğitim sisteminde, Milli Eğitim Bakanlığı ve yükseköğretim dahil olmak üzere hepimiz birer figüranız.

Sınav merkezli bir okul hayatı, ezber ve bilgi aktarımına dayalı bir öğretim, maksadını aşan

ders sayısı ve ders saatleri, araç olmaktan amaç haline dönüşmüş asla rızası alınamayan bir müfredat, ekonomik ve sosyokültürel sebepler de eklendiğinde aralarında uçurumlar olan devlet okulları, özel okullar, not şişirmeler, kurs merkezleri-kişisel gelişim kursu, dershaneler vb. birçok konu çözülmedikçe çocuklarımız, gençlerimiz ve öğrencilerimiz yani geleceğimiz tehlikede demektir.

OKUL-ÖĞRETMEN-AİLE KORDİNASYONU VE EBEVEYN EĞİTİMİ

Eğitim sistemimizin bir havuz problemine dönüştüğünü, birileri sürekli temiz suyu havuza doldursa dahi bir yerlerde sürekli bir kaçak olduğunu düşünüyorum. ‘Okulların eğitim fakülteleri ile’, ‘öğretmenlerin akademisyenler ile’ ve en nihayetinde bütün bunların ‘anne-baba ile’ arasındaki koordinasyonun öneminin kavranmadığı kanaatindeyim.

Dr. Dana SUSKIND, “Otuz Milyon Kelime” kitabında eğitimin aslında anne karnından daha önce, anne ve babanın eğitimi ile başladığını bilimsel veriler ve analizler ile anlatıyor. Bu minvalde çocuk okula gelmeden önce ailede yapılacaklar, çocuk doğmadan önce anne-babaya düşen ödevler, evlenmeden önce insana düşen görevler var.

‘Tavukmuyumurtadançıkar’ tartışmasına girmeye gerek kalmayacak kadar net bir durum var; iyi bir çocuk yetiştirmek iyi bir aile kurmaktan, iyi bir aile doğru eş seçiminden, o da doğru eş olabilmekten ve insanın kendisini iyi yetiştirmesinden geçiyor. Aksi takdirde bu durumlardan kaynaklanan açığı kapatması için eğitimin sadece bir paydaşının kurban olarak seçilmesi doğru değil.

Sonuç olarak üzerine kitaplar yazılan, konferanslar verilen “eğitim sistemi ve sorunları” çok detaylı bir konu olmakla birlikte; temelde hukukla desteklenen bir devlet stratejisi, hızlı karar veren ve taktiksel çözümler üretebilen yetkin hükümetler, siyasetten bağımsız bir denetim, doğru öğretmen seçme ve yetiştirme sistemi, okulöncesinden yükseköğretime iyi planlanmış ve hedefinden sapmamış bir eğitim sistemi, müfredat-sınav ilişkisi, okul-aile-öğretmen iş birliği gibi konular başlıca sorunlar ve çözümler olarak sayılabilir.

EĞİTİMDE AKADEMİK MOTİVASYON

Motivasyon farklı tanımlamalarla literatürde geniş bir yere sahiptir. Kelime kökeni Latince olup “movere” sözcüğünden türemiştir ve “harekete geçmek, harekete geçirmek” anlamına gelmektedir. Türkçede tam bir karşılığı olmamasıyla beraber “güdüleme” kelimesiyle karşılanmaktadır.

Halise Nur Doğalı

Güdüleme kelimesinin kökü olan “güdü” Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Bilinçli veya bilinçsiz olarak davranışı doğuran, davranışın sürekliliğini sağlayan ve ona yön veren herhangi bir güç, saik” olarak açıklanmaktadır (Bayrakçeken ve ark., 2021).

Akademik motivasyon ise bireyin eğitim ve öğrenme sürecine yönelik içsel bir istek, tutku ve çaba gösterme durumudur. Akademik motivasyon; bir öğrencinin okul, üniversite veya diğer eğitim ortamlarında başarılı olma, hedeflerine ulaşma, bilgi edinme ve öğrenme konusunda istekli olma dürtüsünü ifade eder. Akademik motivasyon, içsel motivasyon ve dışsal motivasyon olmak üzere ikiye ayrılır. İçsel motivasyon, bireyin içsel bir istek ve ilhamla hareket etmesini ifade eder. Bir öğrenci, konuyu öğrenmekten, yeni bilgiler edinmekten veya kendi kişisel gelişimini sağlamaktan zevk alabilir. İçsel motivasyon, öğrencinin öğrenme faaliyetine bağımsız olarak katılmasını teşvik eder. Dışsal motivasyon ise bireyin dışarıdan gelen ödül, takdir veya cezbedici faktörlerle hareket etmesini ifade eder. Örneğin, notlar, başarılar, öğretmenin takdiri veya ebeveynlerden gelen övgü dışsal motivasyon kaynakları olabilir. Bu motivasyon türü de öğrencinin başarı için belirli hedeflere ulaşma arzusunu tetikleyebilir.

Motivasyon, karşılıklı etkileşim yaratan sonuç

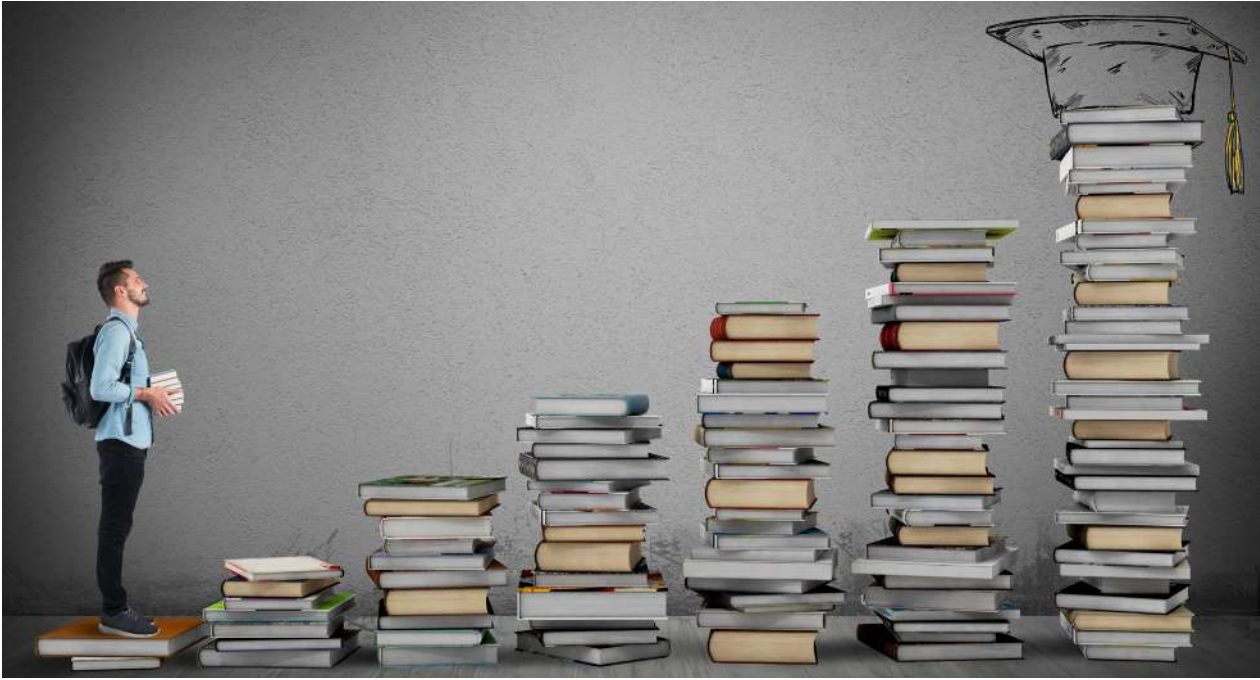
¹ Halise Nur Doğalı, TESAM Eğitim Araştırmaları Koordinatörü.

olarak bir şeyleri öğrenmeye zorlayan bir güdüdür. Buna bağlı olarak motivasyon, öğrenmenin ön koşuludur. Akademik motivasyon sağlamış öğrencilerin konuya, karşılarına çıkan problemlere çözüm bulmaya daha istekli olduğu görülürken motivasyonsuz öğrencilerin derslere isteksiz olduğu, karşılarına çıkan problemlerde kaçma eğilimi gösterdiği gözlemlenmiştir. Motivasyon, bir hedefe veya amaca ulaşmak için gereken çabayı artıran bir motordur. Davranışlar için istekli hale gelmesinde etkili ve öğrenme ve öğretme aşamasında da ön plana çıkan faktörlerdendir. Öğrencilerin motive olduğu sürece derslerde iyi olduğu gözlemlenirken (Akbaba, 2006) yeterince güdülenmemiş öğrenci öğrenmeye hazır değildir (Selçuk, 2007). Günümüzde öğretmenlerin ve velilerin karşılaştığı önemli bir sorun da öğrenme için gerekli motivasyonu alamayan öğrencilerdir.

AKADEMİK MOTİVASYONU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Öğretmenin niteliği akademik motivasyonu etkileyen faktörlerdendir. Öğretmenin sınıf içi müdahaleleri, bireysel farklılıkları gözetmesi, uygun yöntem ve teknikleri kullanması, başarıyı desteklemesi ve teşvik etmesi akademik motivasyonu olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (Yurt, 2022). Öğretmenin, öğrenciye alternatifler sunarak, esnek öğrenme imkanlarını sağlaması öğrencilerde derse ve okula karşı merak duygusu uyandırması motivasyon düzeylerini etkilemektedir (Gömleksiz & Serhatlıoğlu, 2014).

"Motivasyon, bir hedefe veya amaca ulaşmak için gereken çabayı artıran bir motordur. Davranışlar için istekli hale gelmesinde etkili ve öğrenme ve öğretme aşamasında da ön plana çıkan faktörlerdendir."

Bir diğerk faktör, ailelerin öğrencilere destek olması ve eğitimlerine önem vermesidir. Destekleyici ve uyarıcı bir öğrenme ortamı, ortamın temiz ve güvenilir olması, çeşitlendirilmiş sınıf içi etkinlikler ve ilgi çekici materyallerle zenginleştirilmesi akademik motivasyonu etkileyen faktörlerdendir.

Öğrencinin kendisine dair başarı beklentileri, akademik motivasyonunu etkileyen bir diğerk önemli faktördür. Eğer bir öğrenci kendisini başarılı olarak görmeye inanıyorsa, daha yüksek bir motivasyonla çalışma eğiliminde olacaktır (Bacanlı, 2013).

TÜRKİYE'DEKİ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK MOTİVASYONU

Türkiye'deki eğitim sistemi, sınav odaklı bir sistemdir. Bu durum, öğrencilerin daha çok faktöre bağlı olarak değerlendirildiği ve kapsamlı bir öğrenme deneyimine pek odaklanılmadığı anlamına gelir. Öğrencilerin sınavlara odaklanmaları ve bilgiyi ezberlemeye dayalı bir yaklaşım benimsemeleri teşvik edilir. Bu durum, öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkiler ve yaratıcılık, eleştirel düşünme ve problem çözme gibi becerilerin gelişimine engel olur. Sınav baskısı öğrenmenin keyifli yanlarını göz ardı etmeye yol açar. Aileden ve çevreden gelen yüksek başarı beklentisi, öğrenciler arası kıyas da motivasyonu olumsuz yönde etkileyen faktörler arasındadır.

Türkiye'de ortalama bir rehber öğretmene ilköğretimde 941, lisede 589 öğrenci düşmektedir. Öğrencilerin bireysel, akademik ihtiyaçlarına uygun desteği ve ilgiyi rehberlik ve psikolojik danışmanlardan alamamaları akademik hayatlarına yön veremeyen öğrencileri olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'de teknoloji ile eğitimin entegre edilemediği birçok dezavantajlı bölgemizde mevcuttur. Bunun en yakın örneğini Covid-19 Salgını'nda uzaktan eğitim dönemi teknolojiye ve internete erişim sorunları, öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkilemiştir. Teknik sorunlar, internet bağlantısı ve cihaz eksikliği gibi faktörler, öğrencilerin eğitim sürecine katılımını ve motivasyonu düşürdüğü gözlemlenmiştir.

DÜŞÜK MOTİVASYON SEBEPLERİ VE ÖNERİLER

Düşük motivasyon sebeplerinin birkaçı şu şekildedir: teknoloji, çabuk pes etmek, ilgisizlik, derslerin gerçek dünya ile ilgisi olmaması, öğrenci kendi yeteneğini bilmemesi, maddi imkansızlıklar, sosyal izolasyon, stres ve tehdit algısı.

Peki bu düşük motivasyonla nasıl mücadele edeceğiz? Öncelikle düşük motivasyonun bir sorun olduğunu kabul etmeli hem öğretmenin hem öğrencinin birlikte bu sorunu çözmesi için

hareket etmelidir.

Öğrencilerin öğretilen her konuya yüksek ilgi duymalarını beklememek gerekir. Konuya ilgi, anlamlandırmadan sonra gelişebilir. Bu da çoğunlukla bir süreç olup yaparak-yaşayarak öğrenme, akran dönütü ve derse aktif katılımı mümkün olabilir. Öğrencilere yönelik olumlu pekiştirici sözler, övgü, işaret gibi dönütler kullanılabilir. Bir başka çözüm de öğrenciye öğrenmeyi öğretmektir. Ayrıca konuları gerçek yaşamla bağdaştırmak da etkili olacaktır (Bayrakçeken ve ark., 2021). Oyunlarla eğitimi desteklemek, öğrencinin hata yapmasına olanak göstermek de doğal olarak motivasyonu artıracaktır (Sezgin ve ark., 2018). Ölçme süreçlerinde öğrencilere gereğinden fazla ödev ve uygulamalar verilerek öğrencileri bunaltmamalı, onların derslere olan motivasyonları azaltılmamalıdır.

Sonuç olarak, motivasyon eğitimin temel bir unsuru olarak görülmelidir. Öğrencilerin motivasyonlarını artırmak için eğitimciler, ilgi çekici ve etkileşimli öğrenme ortamları sağlamalı, öğrencilere hedef belirleme ve başarıya ulaşma fırsatları sunmalı, olumlu geribildirimler ve teşvikler kullanmalı ve öğrencilerin özgüvenlerini artıracak destek sağlamalıdır. Aynı zamanda eğitim programları, öğrencilerin ilgi alanlarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmalıdır. Tüm bu faktörler bir araya geldiğinde, öğrencilerin motivasyonu artacak ve daha başarılı bir öğrenme deneyimi elde edecektir.

KAYNAKÇA

Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (13), 343-361.

Bacanlı, H. (2013). Eğitim psikolojisi. Pegem Akademi.

Bayrakçeken, S., Oktay, Ö., SAMANCI, O., & Canpolat, N. (2021). Motivasyon kuramları çerçevesinde öğrencilerin öğrenme motivasyonlarının arttırılması: Bir derleme çalışması. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(2), 677-698.

Gömlüksiz, M. N. & Serhatlıoğlu, B. (2014). ÖĞRETMEN ADAYLARININ AKADEMİK MOTİVASYON DÜZEYLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ . Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi , 173 (173) , 99-128 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/tsadergisi/issue/21486/230306>

Işık, Ş. (2017). Eğitim psikolojisi. Pegem Atıf İndeksi, 13,17

Selçuk, Z. (2007). Gelişim ve Öğrenme. Eğitim Psikolojisi (11. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Senemoğlu, N. (2007). Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya.

Sezgin, S., Bozkurt, A., YILMAZ, E. A., & Van Der Linden, N. (2018). Oyunlaştırma, eğitim ve kuramsal yaklaşımlar: Öğrenme süreçlerinde motivasyon, adanmışlık ve sürdürülebilirlik. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (45), 169-189.

Yavuz (çev.), K. (1986). Eğitim psikolojisi üzerine (1) . Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi , 0 (6) , - . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/atauniilah/issue/2742/36554>

Yurt, E. (2022). Türkiye’de akademik motivasyon konusunda yapılan araştırmaların incelenmesi. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 95-112. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akef/issue/68985/1092355>

n11'deki mağazanı aldostum.com'a ücretsiz taşı

n11 entegrasyonumuz sayesinde
Tek tıkla bütün ürünlerinizi yükleyin
Otomatik stok güncelleme
Otomatik fiyat güncelleme

5%
Komisyon
Oranı

Elektronik
grubu için
3%
Komisyon
Oranı

Daha detaylı bilgi için **0(216) 335 0 335** nolu numaradan destek alabilirsiniz. Kampanya 28 ŞubatTarihine kadar geçerlidir.

PAYTR Güvenli Sanal POS Hizmeti ile Ödeme Güvenliğinizi Sağlar.

aldostum.com

SANCAK ÖĞRENCİ YURTLARI

BURSA, ANKARA VE KONYA'DA

Evinizdeki Konfor

www.sancakyurtlari.com

0(216) 523 22 23

Genel Merkez: Küçükbakkalköy Mh. Şerifali Cd. N:7-9Ataşehir/ İSTANBUL

Batu Zeytinyağları

www.batugida.com.tr

www.batuzeytinyaglari.com

Telefonla Sipariş alınır!

☎ 0(531) 458 59 64

TESAM YAYINLARI

